

Afet Sosyal Bilim Araştırmalarında Bir 'Epistemik Cemaat': Latin Amerika'da LA RED

Nejdet Özberk¹

Öz

LA RED (Latin Amerika'da Afetlerin Önlenmesine İlişkin Sosyal Araştırmalar Ağı) sosyal bilim alanlarında afet araştırmalarını teşvik etmeye ve yaygınlaştırmaya adanmış bir bilim insanları topluluğudur. Toplumsal kırılabilirlik kavramsal başlangıç noktası alan öncü bir araştırma ve eylem ağı olarak LA RED'in afet ve risk araştırmaları dünyasında önemli bir yeri vardır. Bu topluluğun aşağıdaki katkıları, getirdiği kavramsal yenilikler ve ufuk açıcı görüşleri afetlerin sosyal boyutlarını, afet riskini ve bunların yönetimini düşünmenin ve anlamının alternatif bir yönteminin yolunu açmıştır: (1) afetlerin sosyal inşası; (2) afet riski, kalkınma ve çevre arasındaki içkin bağ; (3) küçük ve orta ölçekli afetlerin ve kapsamlı ve yoğun risklerin önemi; (4) yerel düzeyde afet risk yönetimi ve (5) bütünlük afet risk araştırması ve afetlerin adli incelemeleri. Bu perspektiflerin birleşmesi sonucunda, entelektüel bir afet araştırmacıları topluluğu ortaya çıkmıştır. Ağ, afet risklerinin toplumsal yorumlarının yaygınlaştırılmasında ve doğal tehlikelerden sosyal savunmasızlığa paradigma kaymasında kilit bir rol oynamıştır. İkincil literatüre dayanan bu araştırma bir epistemik cemaat olarak LA RED'in afet sosyal bilim araştırmaları içindeki yerini, ağın yapısını, araştırma gündemini, ufuk açıcı görüşlerini, kıtada ve dünyada afet çalışmalarına önemli katkıları, 1992'de başlayan tarihsel ve düşünsel serüvenini incelemektedir.

Anahtar Kelimeler: Afet Araştırmaları, Epistemik Cemaat, İktidar İlişkileri, Kırılabilirlik Paradigması, LA RED, Latin Amerika,

An 'Epistemic Community' in Disaster Social Science Research: LA RED in Latin America

Abstract

LA RED (Network of Social Studies in the Prevention of Disasters in Latin America) is a community of scientists dedicated to promoting and disseminating disaster research in the fields of social science. As a pioneering research and action network that takes social vulnerability as a conceptual starting point, LA RED has an important place in the disasters and risks research world. This community's following contributions, conceptual innovations and seminal views have paved the way for an alternative method of thinking and understanding about social dimensions of disasters, disaster risk, and disaster management: (1) the social construction of disasters; (2) the inherent connection between environment, development and disaster risk; (3) small and medium-sized disasters and comprehensive and intensive risks; (4) local disaster risk management and (5) integrated disaster risk research and forensic inspections of disasters. The combination of these perspectives has resulted in an intellectual community of disaster researchers.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Nevşehir
e-posta / e-mail: nozberk@nevsehir.edu.tr ORCID ID: 0000-0001-7410-8776

The network has played a foundational role in mainstreaming social interpretations of disaster risks and in the paradigm shift from natural hazards to social vulnerability. This article, based on secondary literature, investigates the distinct contributions of LA RED to disaster social science research as an epistemic community, its place, structure, research agenda, seminal notions, and the historical and intellectual expedition that began in 1992.

Keywords: Epistemic Community, Disaster Studies, LA RED, Latin America, Relations of Power, Vulnerability Paradigm

1. GİRİŞ

Bir toplumda afetler de dâhil toplumsal gerçekliğe, sorunlara ilişkin bilgi üretimi ve bu bilgiye dayalı politika ve uygulamalar iktidar ilişkilerinin bir ürünüdür. Bilgi iktidardır, iktidar bilgiyi bilgi de iktidarı üretir. Bağıntılı bilginin inşası olmadan hiçbir iktidar olamaz, iktidar üretmeyen veya kurmayan bilgi de olamaz. Bilgi/iktidar teorisyeni Foucault'ın (2006) ifadesiyle “*Bir bilgi alanının oluşumuyla bağlantılı olmayan hiçbir iktidar ilişkisi [olmadığı gibi] aynı zamanda güç ilişkileri gerektirmeyen ve oluşturmeyen bir bilgi ve bilgi alanı da yoktur.*” Foucault, iktidarın bilgiye dayandığını, bilgiyi stratejik olarak kullandığını ve hegemonik bilgiyi yeniden ürettiğini ileri sürer. İktidar ve bilginin ayrılmazlığı hem üretken hem de kısıtlayıcıdır. Bilginin ve bilimin her alanı gibi afetlere ilişkin bilginin üretimi de iktidar (ve dolayısıyla direniş) ilişkilerine tabidir. Hangi bilginin ve söylemin önemli olduğunu, neden ve kimin için üretildiğini ya da üretilmediğini toplumsal iktidar ilişkileri belirler. Üstelik insanın ve toplumun afet ve risk algısı, afet gerçekliğini görme biçimi ve afet anlayışı dünya görüşlerine, hâkim iktidar ilişkilerine, ideoloji ve politikalara göre şekillenir, değişir. Uygulamada, politikada ve araştırmada afetlere nasıl tepki verildiği, esasen bu olgunun nasıl tasavvur edildiğine ya da ettirildiğine bağlıdır. Aynı iktidar ilişkileri bu tasavvuru biçimlendirir. Özel olarak (afet) bilim insanlarının genel olarak da halkın, gerçekliği yorumladığı dünya görüşleri, paradigmlar ve teoriler insan davranışlarına kılavuzluk eder, afet konusundaki bilimsel araştırmalara, politik söylemlere, politikalara ve tartışmalara ve kamusal kaygılara yön verir. Afet vakalarının azaltılması riskin toplumsal aktörler ve kurumları tarafından nasıl oluşturulduğuna dair derinlemesine bilgi gerektirir. Bu bilgi sosyaldır ve ancak iktidar ve direniş ilişkileri içinde inşa edilebilir.

Aynı durum sadece ülkesel değil küresel ölçekte de geçerlidir. Afet çalışmalarının gelişim tarihi, afetlerin iktidar ilişkileri içerisinde çeşitli disiplinler tarafından nasıl farklı yorumlandığını ortaya koymaktadır. Öncesinde ve Soğuk Savaş döneminde afetler bir nükleer saldırıya karşı özellikle *doğal tehlikeler (natural hazards)* paradigmasından incelenmiştir. 1970’lerde yükselen dekolonizasyon ve sosyal hareketlerle bağlantılı olarak kalkınmacılık ve *kırılganlık (vulnerability)*, 2000’lerin başlarından itibaren ise neoliberal ideolojik hegemonya çerçevesinde iklim değişikliği ve *dirençlilik (resilience)* paradigmasından incelenmiştir. Afet araştırmalarının bu evrimi bize aslında sürecin bir iktidar mücadeleleri tarihi olduğunu gösterir. “Afet araştırmaları”, politika ve uygulama alanında hem Kuzeyin (Batı) Güney hem teknokratik doğa paradigmasının sosyal paradigma hem de fen (yer ve iklim) bilimlerinin sosyal bilimler üzerinde hakimiyet kurduğu görülür. Ancak bu hakimiyete Güneyden, sosyal paradigmadan ve sosyal bilimlerden gelen eleştirel araştırmalarla meydan okunmuştur. Epistemolojik, ontolojik ve metodolojik olarak afet sosyal bilim araştırmalarına yaklaşık yüzyıldır Amerikan ve Avrupa doğal afet geleneği hegemonya kurmuş olsa da (Gaillard, 2022), dünyanın farklı kıtalarında *PeriPeri*³-

³ *PeriPeri, Doğu, Batı ve Güney Afrika'daki kurumlarda afetle ilgili eğitim ve öğretim kapasitesini güçlendirerek yerel afet riskini azaltmak amacıyla kurulmuş bir üniversiteler arası iş birliği platformudur. 2006 yılında beş üyeyle kurulan platform, kıtadaki 12 ülkeden on iki üniversiteyi kapsar ve amacı, risk azaltımını kritik kalkınma sektörlerine entegre insan kapasitesi geliştirme sayesinde, ulusal ve yerel afet riski yönetimi yoluyla Afrika ülkelerindeki afet risklerini azaltmaktır. Bu kolektif çaba Afrika'daki acil ihtiyaç duyulan yerel afet riski azaltma profesyonellerine yönelik uygulamalı akademik programlar, devlet ve sivil toplum uygulayıcılarına yerel dillerde verilen düzenli, erişilebilir ve pratik kısa kurslar, yerel afet risklerine yönelik araştırmalar ve deneyim paylaşımıyla gerçekleştirilmeye çalışılır. <http://www.riskreductionafrica.org/>. Duryog Nivaran, 1995 yılında Güney Asya'da afet riskinin politika ve toplum düzeyinde azaltılmasını, sınır ötesi diyalog ve dünyanın afet riski en yüksek bölgesinde çalışan kuruluşlar arasında deneyim paylaşımını teşvik etmeye yönelik bir araştırma, eğitim ve savunma ağı olarak kuruldu https://duryognivaran.org/?page_id=207.*

Afrika'da Afet Riski Azaltma için Üniversite İş birliği Platformu (Partners Enhancing Resilience for People Exposed to Risks) ve Güneydoğu Asya'da *Duryog Nivaran* (Güneydoğu Asya Alternatif Afet Perspektifi Ağı) gibi bu hegemonyada çatlaklar yaratan birkaç farklı afet araştırmaları ve uygulamaları topluluğu ortaya çıkabilmiştir (Bankoff ve Hilhorst, 2022).

Uluslararası afet uzmanları topluluğu içindeki bu iktidar ve direniş ilişkileri oldukça görünür olmasına rağmen fazla incelenmemiştir. Bu alandaki tek araştırma Sandrine Revet'in (2020) uluslararası afet uzmanları üzerine yaptığı etnografi çalışmasıdır. Revet bu araştirmasında, profesyonel uluslararası "doğal" afet topluluğu (uzmanlar, akademisyenler, STK çalışanları, BM bürokratları vb.) içindeki ilişkileri, BM karargahlarında, uluslararası toplantılarda, afet eğitim programlarında sahne arkasında farklı alanlarda ve kurumlarda gerçekte iktidar mücadelelerini Anselm Strauss'un "sosyal dünya" ve Anna Tsing'in "sürtünme" kavramları üzerinden topluluk içindeki iş birliği ve rekabet ilişkileri bağlamında inceler. Ulus aşırı boyutuyla afet bilim, bilgi ve uygulamasının iktidar ilişkileri çerçevesinde dönüşümünü açıklar. Farklı ölçekleri ve yerleri dikkate alarak, farklı anlarda (Soğuk Savaş, kalkınmacılık ve iklim değişikliği) afetleri tanımlama iktidarı üzerindeki çatışmaya müdahil bilimler arasındaki rekabete ışık tutar. Revet'in (2020: 210) ifadesiyle "*Uluslararası 'doğal' afetler dünyası, diğer birçok dünya arasındaki sürtüşmelerin bir ürünüdür: Yerbilimleri ile sosyal bilim dünyaları, kalkınma ve insani [yardım] dünyaları, orduların dünyaları, STK'lar, çevre, iklim, sağlık ve toplumsal cinsiyet dünyaları arasında. Bu "doğal" afetler dünyasındaki gerilimler ve ortaya çıkmasına katkıda bulunan sürtüşmeler, afeti görmenin farklı yollarından ve bununla nasıl başa çıkılacağına dair farklı anlayışlardan kaynaklanmaktadır.*" Bu dünya, çeşitli ve uyumsuz soy kütüklerine dayanan kendi tarihinin bir anlatısını oluşturarak kendini şekillendirmiştir. Önemli tarihler, kahramanlar, unutulmaz olaylar yaratmış ve bu heterojenliği paylaşılan bir şeye dönüştürmüştür. Tehlike merkezli paradigmaya karşı kırılmalık paradigmasının acil duruma karşı önleme, teknolojiye karşı uygulama, hiyerarşik komutaya karşı yatay örgütlenme gibi aktörlerin heterojen vizyonlarına ve bazen de farklı hedeflerine rağmen veritabanları, koordinasyon ağları, ortak dil veya çevrimiçi platformlar gibi birbirleriyle koordine olmalarını ve birlikte hareket etmelerini sağlayan programlar ve protokoller uygulansalar bile, bu gerilimler uluslararası bir dünyanın yaratılmasıyla çözülmemiştir.

Afet araştırmaları, politika ve uygulama önerileriyle Afet Riskinin Azaltılması (DRR) ve Afet Risk Yönetimi (DRM) alanlarında bu iktidar ilişkilerine müdahil olan ve dönüştürebilen en köklü ve güçlü afet araştırmaları topluluğu 1992 yılında Kosta Rika'da farklı bilgi alanlarından aktivist bilim insanları ve profesyoneller tarafından kurulan kısa adıyla LA RED olarak bilinen *La Red de Estudios Sociales en Prevención de Desastres en América Latina* (Latin Amerika'da Afetlerin Önlenmesine İlişkin Sosyal Araştırmalar Ağı- LA RED) olmuştur. Orta Amerika ve And ülkelerinde uluslararası proje ve programların hem geliştirilmesine hem de süreçte yeni kavramlara dayalı fikirlerin yaratılması, tanıtılması ve yayılmasında öncü bir rol oynayan LA RED bölgesel ve yerel sınırları aşan bir düşünce topluluğu, kıta ölçeğinde bir afet sosyal bilim araştırma ağıdır. Kıtada ve dünyada risklerin ve afetlerin yorumlanmasında paradigma kayması için temel olmasa da LA RED'in kurulması önemli bir başlangıç olmuştur. 1992'deki ilk toplantısına on beş kişinin katıldığı, beşerî bilimler perspektifi ve sosyal vurgusuyla eleştirel çalışma ve yorumları savunan bir gruptur: Antropoloji, sosyoloji, şehir planlama, ekonomi, tarih, arkeoloji, siyaset bilimi, sosyal hizmetler, coğrafya ve demografi gibi çeşitli disiplinlerden sosyal araştırma alanında uzmanlaşmış araştırmacı ve çalışma grupları topluluğu (Alcántara-Ayala, 2019). Kuzey Yarımküre ve Avrupa'dan gelen fikirleri ve kavramları yanıtlayan, detaylandıran, genişleten ve geliştiren, sosyalleştiren ve yerelleştiren LA RED, kıtadaki birçok ülkenin söyleminde ve uygulamalarında radikal bir dönüşümü teşvik etmeyi başarmıştır. Sosyal ve eleştirel bakış açılarından detaylandırılmış, birçoğu "kırılmalık" paradigmasında ve riskin sosyal inşasıyla ilgili fikirler ve kavramlar üretmiştir. Doğal afet ifadesinin fiziksel meselelere odaklanan ve fiziksel tehlikelerin kendilerini afet olarak gören dar tanımını aşan, paradigmatik kayma getiren bir yaklaşım geliştirmiştir. Sürekli bir risk ve dolayısıyla afet anlayışına dayanan eleştirel düşüncenin temel, sürdürülebilir olmayan, eşitersiz, dışlayıcı, marjinalleştirici ve giderek ulus ötesi bir şekilde

gerçekleştirilen kalkınmanın toplumda risk inşasını yönlendirdiği anlayışına katkı yapmıştır. Kalkınma-risk ilişkisi bağlamında afet ve riski yeniden kavramsallaştıran, riski kalkınma ve yönetimin rutin tartışmalarına dahil eden ve bütünleştiren bir afet araştırma ve eğitim yaklaşımı geliştirmiştir. LA RED'in afet anlayışına ve düşüncesine getirdiği temel kavramsal yenilikler ve yaklaşımlar, yayınları, toplantıları, araştırmaları ve eğitim faaliyetleri 1990'ların ortalarından itibaren Peru, Kolombiya, Guatemala, Kosta Rika ve genel olarak kıta ülkelerinde uygulamaya konulan yeni yasa ve kamu politikalarının içeriğinin oluşturulmasında etkili olmuştur. Kıtalararası işbirliği, politik eylem ve savunuculuk faaliyetleri, manifesto ve deklarasyonlarıyla getirdiği paradigmatik katkılarla hem kıtada hem de dünyada afet gündemine nüfuz etmiştir (Lavell vd., 2013; Lavell, 2012).

Kıtasal ve küresel ölçekte biri doğal olayın önemine, tehlikenin kendisine odaklanırken, diğeri toplum tarafından üretilen kırılma faktörleri etrafında dolanan iki paradigma ve arkasındaki güçler, aktörler ve ideolojiler arasındaki iktidar mücadelelerine (Revet, 2020) ayna tutan bu araştırma, sosyal bilim odaklı afet çalışmalarının yüzyıllık tarihinde önemli bir sayfayı oluşturan, epistemolojik ve metodolojik yaklaşımıyla özgün bir yeri olan kırılma paradigmasının temsilcisi, bir afetlerin politik ekolojisi düşünce okulunu incelemektedir. Yöntem olarak ağın ürettiği literatür üzerinden nitel bir afet düşüncesi tarihi ve vaka incelemesi olarak tasarlanan araştırmanın en büyük sınırlılığı birincil literatüre nüfuzu güçleştiren dil kısıtlaması olmuştur. Zira ağın ürünlerinin tamamı erişilebilir durumda olsa da İspanyolca yayınlanmıştır. Ancak bu kısıt da önemli temsilcilerinin aktardığı ikincil literatürle aşılmıştır. Ağın kuruluş ve gelişimine, araştırma gündemine, temel argümanlarına, faaliyetlerine, bölgesel ve uluslararası etkilerine ilişkin analize geçmeden önce bir sonraki başlıkta araştırmanın teorik merceğini oluşturan kavram açıklanmıştır: "*epistemik cemaat*".

2. EPİSTEMİK CEMAAT

Hüsamettin Aslan'ın (2007) tanımıyla bilgi ve bilim sosyolojisinde epistemik cemaat, "*bir bilme, bilgi, kavrama, anlama cemaatidir ve bilgiyi inşa eden, işleyen, geliştiren ve daha sonraki kuşaklara intikal ettiren, bilgiyi taşıyan insanlar topluluğunu ima eder.*" Epistemik bir topluluk, karar vericilerin karşılaştıkları sorunları tanımlamalarına, çeşitli politika çözümlerini belirlemelerine ve politika sonuçlarını değerlendirmelerine yardımcı olan bilgiye dayalı uzmanlardan oluşan bir ağdır. Batı literatüründe bir epistemik topluluğun kesin kavramsal çerçevesini, Peter M. Haas'ın (1992) yaygın olarak kabul gören tanımı çizer: "*Bir epistemik topluluk, belirli bir alanda tanınmış uzmanlığa ve yetkinliğe sahip, bu alan veya sorun alanı içinde politikayla ilgili bilgilere yönelik yetkin (authoritative) bir iddiada bulunan profesyonellerden oluşan bir ağdır.*" Bu profesyoneller grubu meselenin çok gevşek bir şekilde bilimsel ve kamusal anlayışını geliştirmek için çalışır.

Üyeleri çeşitli akademik veya profesyonel geçmişlerden gelebilen epistemik cemaatler, bilgiyi yaratan ve doğrulayan sosyo-psikolojik varlıklardır. Bu tür topluluklar iki kişiden oluşsa bile yine de herhangi bir özel konuda bilgi inşa etmede önemli bir rol oynayabilirler. Epistemik cemaatler, gündemlerine aldıkları konular hakkında anlaşabilen, tartışabilen ve özgüven kazanabilen kişilerden oluşur. Epistemik bir cemaat bir hikâyenin belli bir versiyonunu veya bir hikâyeyi doğrulamanın belli bir versiyonunu kabul eden kişilerden oluşabilir. Epistemik cemaat belirli bir topluluğun ortak bir düşünme tarzına, bütün bir inançlar ve değerler sistemine karşılık gelir. Literatürde Fleck'de ([1935]1979) ortak düşünce tarzına sahip bir sosyolojik gruba karşılık gelen "*düşünce kolektifi*", Kuhn'da (1970) belirli bir topluluğun üyeleri tarafından paylaşılan inançların, değerlerin, tekniklerin ve benzerlerinin bütünü olan ve bir konuya değil, bir grup uygulayıcıya karşılık gelen "*paradigma*" ve "*bilimsel topluluk*", Foucault'da (1999) "*episteme*" ve Borodieu'da (2018) iktidar, bilimsel bilgi ve entelektüeller arasında bağ kuran "*bilimsel alan*" kavramıyla karşılır. Bilim felsefesinde ve sistem biliminde, kendi kendini idame ettiren bir epistemik topluluk oluşturma sürecine bazen zihniyet denir. Politikada, bir temayül ya da hizip genellikle

benzer terimlerle tanımlanır. Epistemik bir cemaat, çok çeşitli disiplinlerden ve geçmişlerden gelen profesyonellerden oluşan bir ağda bulunabilir. Haas'ın (1992) belirttiği gibi bir epistemik cemaat, dört birleştirici özellik temelinde bir araya gelen çeşitli akademik ve profesyonel uzmanlardan oluşur: Birincisi, topluluk üyelerinin sosyal eylemleri için değere dayalı bir mantık sağlayan ortak bir normatif ve ilkeli inançlar kümesi; ikincisi, kendi alanlarındaki bir dizi merkezi soruna yol açan veya bunlara katkıda bulunan uygulamaların analizlerinden türetilen ve daha sonra muhtemel politika eylemleri ile istenen sonuçlar arasındaki çoklu bağlantıları aydınlatmak için temel olarak hizmet eden ortak nedensel inançlar; ncs ortak geçerlilik kavramları, nosyonları yani kendi uzmanlık alanlarındaki bilgiyi tartmak ve doğrulamak için özneler arası, dahili olarak tanımlanmış kriterler; ve dördüncüsü, muhtemel bir sonuç olarak insan refahının geliştirileceği kanaatinden kaynaklanan, mesleki yeterliliklerinin yönlendirildiği bir dizi sorunla ilişkili bir küme ortak uygulamadan oluşan ortak bir politika girişimi.

Epistemik cemaatlerin diğer özellikleri arasında şunlar yer alır (Haas, 1992: 3 dn): Epistemik bir cemaatin yeleri özneler arası anlayışları paylaşır; Ortak bir bilme yoluna, yönteme sahiptirler; Ortak akıl yürütme, düşünme kalıplarına sahiptirler; paylaşılan değerlere, paylaşılan nedensel inançlara ve paylaşılan söylemsel uygulamaların kullanımına dayanan bir politika projesine sahiptirler ve bilginin üretilmesi ve uygulanması konusunda ortak bir bağlılığa sahiptirler. Bu nedenle, epistemik bir topluluk olarak bakıldığında, uzman üyelerin genel girişimi, doğrudan bir fikir birliğine varmak yerine, paylaşılan inançların ürünü olarak ortaya çıkar. Epistemik cemaatlerin aynı zamanda "normatif bir bileşeni" vardır, yani temel çaba, nihai hedef, cemaatin, topluluğun bireysel çıkarlarından, kendi kazancından ziyade her zaman toplumun iyileştirilmesi içindir. Uluslararası ilişkiler ve siyaset biliminde, epistemik bir topluluk, genellikle politika kararlarını etkileyen bilimsel ve teknolojik alanlarda bilgi tabanlı profesyonellerin küresel bir ağı olarak da ifade edilebilir. Afet araştırmalarında da afetlere ilişkin belli bir anlayış, araştırma geleneği, alternatif bir yaklaşım topluluğunu ifade eder ve tüm alanlarda olduğu gibi bu alan da iktidar ilişkilerine tabidir. Kısaca epistemik cemaat, üyelerinin faaliyetlerine rehberlik eden içselleştirilmiş tutarlı normları, temel değerleri, ortak tutum ve tavırları olan, önemli soru(n)lara cevap ve üzüm arayan, ortak bir dile, kavramlara, ilkelere, düşünme biçimlerine, olaylara ve sorunlara ortak bakış açısına, yönteme sahip, bilimsel bilgiyi üreten, yayan ve sürekliliğini sağlayan, bunu gerçekleştirecek araçlara, yayın organlarına (dergi, kitap) sahip, üyelerin dayanışma ve sadakat içinde çaba sarf ettiği, bireysel çıkarların ön planda olmadığı, paylaşım, dayanışma ve kolektif emeğin ürünü bilgiyi üreten, taşıyan ve aktaran bilgi/bilim topluluğudur.

3. RADİKAL BİR AFET ARAşTIRMA AğI OLARAK LA RED: KURULUşU GELİşİMİ STRATEJİSİ ve ETKİSİ

3.1. Kuruluşu ve Gelişimi

LA RED, 1992 yılının Ağustos ayında Kosta Rika'da Puerto Limon'da toplanan Kraliyet Coğrafya Derneđi ve UCLA afet konferanslarından sonra Andrew Maskrey, Allan Lavell, Gustavo Wilches-Chaux ve Elizabeth Mansilla gibi on beş kişilik bir grup çekirdek katılımcı tarafından ve birkaç kurum ve STK'yı temsilen *LA Red de Estudios Sociales en Prevención de Desastres en América Latina* adı altında kurulmuştur. Latin Amerika Sosyal Bilimler Fakültesi-FLACSO öncülüğünde bir araya gelmişlerdi. İlk kurucular ITDG, FLACSO, COMECOS, FUNCOP, Manitoba Üniversitesi, Universidad de Vale, Paraiba Üniversitesi, Kolombiya Afet nleme ve Müdahale Ofisi gibi kıtadaki kurum ve kuruluşları temsil ediyorlardı. Bir uluslararası kalkınma STK'sı olan ağın mihver kuruluşu Ara Teknoloji Geliştirme Grubu (ITDG) kurumsal s işlevini görmüştür. Sosyal bilimler alanında tanıtım, đretim, araştırma ve işbirliğine adanmış, özerk, akademik nitelikte Latin Amerika ve Karayiplerde 13 ülkede yaygın köklü bir uluslararası organizasyon olan Latin Amerika Sosyal Bilimler Fakültesi (FLACSO), lisansüstü programlar ve kurslar yürütmüştür. Zamanla ağın bileşenlerinin ve araştırmacılarının sayısı katlanarak artmış, Latin Amerika'daki afetlerin sosyal bilim merceklerinden araştırılmasında ve eleştirel bir tartışmanın başlangıcında LA RED kilit bir

rol oynamıştır. Ağın ürünleri, 1990'ların ortalarından itibaren Orta Amerika ve And ülkelerinde geliştirilen birçok yeni yasa ve kamu politikasının içeriğinin belirlenmesinde etkili olmuştur (Lavell, 2017). LA RED, bölgedeki afet riskini azaltma politikalarının kurumsallaştırılmasını, afet yönetimiyle ilgili yeni yasaların formüle edilmesini de etkilemiş ve konunun kıta sınırlarının ötesinde bile kavramsal gelişiminde kritik bir rol oynamıştır (Lavell vd., 2013).

LA RED, başlangıcından itibaren üyeleri arasındaki Latin Amerikalı antropologların, coğrafyacıların yanı sıra diğer kıtalardan Latin Amerika araştırmacısı bilim insanlarının araştırmalarının ürünlerini yayınlarının birçoğunu dahil etmiştir. Bu afet bilimcilerinin LA RED'in başlattığı paradigma değişiminde önemli katkıları olmuştur. Coğrafyacılar, şehir plancıları, mühendisler, sosyologlar, tarihçiler ve antropologlardan oluşan bu araştırmacıların çoğu LA RED'in kurucularıydı: Peru'dan Andrew Maskrey (LA RED yaratıcısı ve ilk koordinatörü), Anthony Oliver-Smith (antropolog), Eduardo Franco (antropolog) ve Linda Guiomar Zilbert Soto (mimar ve kentbilimci); Guatemala'dan Gisella Gellert (coğrafyacı); Arjantin'den Hilda Herzer (sosyolog-kent ve çevre); Kolombiya'dan Gustavo Wilches-Chaux (çevre hukukçusu ve afet yöneticisi), Omar Darío Cardona (inşaat, deprem ve sismoloji mühendisi), Andrés Velasquez (jeoloji mühendisi), María Teresa Findji (sosyolog ve tarihçi) ve Víctor Daniel Bonilla; Kosta Rika'dan Allan Lavell (Kanadalı coğrafyacı), Pascal Girot (coğrafyacı); Meksika'dan Elizabeth Mansilla (iktisatçı ve kentbilimci), Jesús Manuel Macías (coğrafyacı ve antropolog) ve Virginia García-Acosta (sosyal antropolog ve tarihçi). Coğrafyacı ve antropologların ağırlıklı olduğu ağ (García-Acosta, 2020) bugün hala Latin Amerika genelinde LA RED'e bağlı 100'den fazla kişi ve grupta sosyal araştırma ve bilgi üretmeye devam ediyor.

LA RED, gerçek anlamda bir bilgi topluluğu, düşünce kolektifidir. Ancak kesinlikle resmi bir bölgesel uluslararası STK (INGO) veya STK ağı değildi. LA RED, çok temel bir idari yapı altında faaliyet göstermektedir. Hem bireyler hem de akademik kurumlar tarafından oluşturulan organizasyon, akademi, kamu kuruluşları, ulusal ve uluslararası STK'ların temsilcilerini bir araya getirmektedir. 1990'larda *Sociedad y Desastres* (Afet ve Toplum) isimli bir dergi ve sadece 1996'da yedi ve toplam 17 kitap yayınlayan ağın en verimli yılları olmuştur. "Afetler Doğal Değildir", "Risk Altında Yaşamak, Latin Amerika'da Devlet, Toplum ve Afet Yönetimi; Kayıp Paradigma Arayışında", "Risk Altındaki Şehirler: Bozulma, Kentsel Riskler ve Afetler", "Afetler: Modelden Kola Sosyal bir Bulmacanın Parçalarının Toplanması", "Yerel Risk Yönetimi: Kavram ve Uygulamaya İlişkin Görüşler ve Duyarlılıklar", üç ciltlik "Tarih ve Latin Amerika'da Afetler" ile özellikle 2000'lerin başında çıkartılan klavuzlar alternatif paradigma arayışını yansıtan bu kitaplardan bazılarıdır <[http:// www.desenredando.org/public/libros/](http://www.desenredando.org/public/libros/)>, Daha yakın zamanlarda daha az görünür olmasına rağmen üyeleri, ortakları ve temel önermeleriyle özdeşleşen kişiler bölge ve ötesinde hâlâ akademik ve savunuculuk çalışmaları geliştiriyorlar. Ağın kurucuları ve daha genç topluluklar, bölgede kamu hizmeti, danışmanlık, akademik ve STK görevlerinde yer almakta ve hükümetler ve çok taraflı kurumlarla istişarelerde bulunmakta ve çalışmaktadır (Marchezini vd., 2017). Ağın "resmi" bir organizasyonu hiçbir zaman kurulmamış, ancak 2019 yılında LA RED'in 2020 başlarında Kosta Rika merkezli bir uluslararası STK (INGO) olarak resmi tesciline yönelik müzakereler başlamıştır (Brenes vd., 2020). Aynı yıl ağın devam eden tahhüdünü yenileyen yeni bir araştırma ve işbirliği gündemi süreci başlatılmıştır.

LA RED'in stratejisine ve finansmanına gelince ağ, spiral şeklinde sanal ve doğrusal olmayan bir yapıya sahiptir. Sarmalın merkezinde şu anda Arjantin, Brezilya, Kosta Rika, Kolombiya, Ekvador, El Salvador, ABD, Guatemala, Meksika, Peru ve Venezuela'dan 31 araştırmacıdan oluşan Promotör Grubu yer alıyor. Sarmalın merkezinde gezinen, farklı disiplinlerden, farklı kuruluşlardan ve araştırma, bilgi, eğitim, uygulama ve politika formülasyonunun çeşitli yönlerini temsil eden çok sayıda uzman, LA RED'in farklı projelerine aktif olarak katılmaktadır. Aynı şekilde, tüm LA RED projeleri kurumlar arası işbirliği anlayışı üzerine yapılandırılmıştır ve sivil toplum kuruluşları, bölgesel, uluslararası, akademik ve özel olmak üzere çok çeşitli devlet kuruluşlarıyla yapılan anlaşmalarla uygulanmaktadır. Sarmalın çevresine doğru, LA RED tarafından düzenlenen

seminer, alıştay ve konferanslara katılan veya *Desastres y Sociedad* (Afet ve Toplum) dergisi için makale yazan yüzlerce kişinin yanı sıra yayınlarının binlerce okuyucusu da LA RED Yönetim Kurulu üyesi olarak kabul edilmektedir. Ağ projelerinin ve araştırmalarının finansmanını üye kurumları, ulusal kuruluşlar, uluslararası STK'lar (Oxfam, Practical Action) veya uluslararası kuruluşların (Dünya Bankası, UNDP, Inter-Amerikan Kalkınma Bankası) alışmalarına katılımları yoluyla yürütmektedir. Finansmanda yabancı fonlara ve onların gündemine bağımlılık ağ içinde her zaman tartışma konusu olmuştur. Bazıları bu kuruluşlar için uluslararası temaslarını güçlendirmeye ve meşruiyetlerini sağlamaya yardımcı olan danışmanlık çalışmaları yürütmüştür. On yıl boyunca, bu sorun ağ üyeleri arasındaki sayısız tartışmanın merkezinde yer almış ve "bağımsız" bilim insanları olarak yer talep edenler ile "özerkliklerini koruyarak" danışmanlık yapabileceklerini düşünöner arasında bazı gerilimlere neden olmuştur.

3.2. Afet-Risk Araştırma Gündeminin Sosyal Felsefesi

Latin Amerika'nın doğal tehlikelere yatkın bir bölge olduğu iyi bilinmektedir (Anderson, 2011). Coğrafi, jeolojik ve jeomorfolojik özellikleri ile meteorolojik koşulları bölgeyi depremlere, tropik siklonlara, tsunamilere, volkanik patlamalara ve çeşitli kütle hareketi süreçlerine karşı hassas kılmaktadır. Ayrıca, kıtadaki toplumların ekonomik yapısı, sömürge geçmişi ve gelişmiş kapitalist ölkelerle girdiği ekonomik ilişkilerin dolayımlandığı karmaşık bir toplumsal süreklilik arz eder. Kıtadaki afetler sosyal ve ekonomik yapılar, ideolojiler, tarih ve kültürle, azgelişmişlik, sömürgecilik ve uluslararası ticaret (ihraç ürünleri) yoluyla gerçekleşen diř dünya ile kurulan sosyal ve ekonomik ilişkilerle yakından ilişkilidir. Ekonomi, doğal kaynakların yok edilme hızının sürekli yoğunlaşmasıyla güçlü bir şekilde bağlantılıdır ve toplum, bölgesel yönetime ilişkin stratejik politikaların eksikliği nedeniyle artan yoksulluk ve sosyal eşitersizlikten mustarıptır (Alcántara-Ayala, 2019). Sosyal bozulma ve çevresel bozulma süreçlerinin çakışmasının belirgin olduğu durumlarda, toplum ve doğa arasındaki dinamik ilişkileri anlamak, afet riskinin sosyal inşası ışığında zorlu bir çaba olarak geniş çapta kabul görmüştür. Yaklaşık otuz yıl gibi bir süre önce, LA RED Latin Amerika'da afet riski araştırmaları alanını yaratmıştır. LA RED kıtada ve kıta üzerine 1970 ve özellikle 1980'lerde yapılan öncü eleştirel kalkınma çalışmaları üzerine inşa edilmiştir. Kıtada afetler konusunda toplumsal bir bakış açısıyla yürütölmüş ciddi ve kapsamlı çalışmalar önceleri yoktu. Ancak konuyla ilgili klasik metinler 1980'lerde ortaya çıkmaya başladı. Konuya ve öne sürdükleri yaklaşıma olan ilgileri 1970'lerde ve özellikle 1980'lerde meydana gelen afetlerin etkisiyle ve kendi akademik ve profesyonel geçmişlerinden kaynaklanıyordu. Ayrıca bu afet sorununu görme biçimlerini etkiledi. Hepsi kalkınma sorunu ve kırılğanlığın toplumsal üretimi meselesi etrafında dolanıyordu. Tamamı afet araştırmalarıyla ilgili akademik geçmişi olmayan kişilerdi. Genel olarak kalkınma çalışmaları, kentsel ve bölgesel kalkınma, evre, halk katılımı, ademi merkezizyetilik veya inşaat ve jeoloji mühendisliği gibi konularda akademik eğitime sahiplerdi.

Ağın ilk kurucuları 1970'lerde İngiltere'de ortaya çıkan Afetlerin Politik Ekonomisi olarak adlandırılan afetler üzerine yeni bir sosyal düşünce okulundan etkilendi. Bu düşünce akımı içindeki en önemli fikirler ve katkılar 1973'te İngiltere'de kurulan Bradford Üniversitesi Afet Araştırma Birimi'yle bağlantılı bir grup araştırmacıdan geldi. Öncü temsilcileri Phil O'Keefe, Ben Wisner ve Ken Westgate olan (O'Keefe vd., 1976; Wisner vd., 1977) ve bugün eleştirel afet literatürünün önemli bir parçasını oluşturan bu grubun geliştirdiği "kırılğanlık" kavramını temel aldılar. Azgelişmişliği anlamak için "Bağımlılık Kuramı" olarak adlandırılan Latin Amerika kökenli kuramsal çerçeveyle kırılğanlık kavramını birleştiren bu yazarların temel argümanı afetlerin insan varoluşunun sürdürülemez koşullarını yaratan küresel, bölgesel ve yerel ekonomik ve sosyal süreçlerin sonucu olduğudur. Afet sorunu bir insan savunmasızlığı sorunudur. Afet sorununu bir toplum ve kalkınma sorunu, dişlanma ve sosyal marjinalleştirme mekanizması olarak gören bütöncöl ve kolektif bir yaklaşımdır (Lavell vd., 2013). Bu yazarların yayınları daha sonra afet araştırmalarında "Kırılğanlık Okulu" olarak adlandırılacak ve sonraki kırk yılda radikal ve alternatif afet araştırmaları yaklaşımının koşullarını oluşturacaktır. Afetleri azgelişmişlik, sömürgecilik gibi ekonomi politik bir bağlamda eşitersiz iktidar ilişkilerine dayandıran Bradford

Üniversitesi'nde geliştirilen bu yaklaşımın temsilcilerinin bazı özellikleri şöyleydi: Birincisi bunlar insan-doğa ilişkilerine ve bölgedeki tezahür ve ifade biçimlerine ilgi duyan sosyal ve ekonomik coğrafyaya yakın coğrafyacılar ve profesyonellerdi. İkincisi bunlardan birkaçı 1968 Paris ve diğer yerlerdeki öğrenci isyanlarından sonra ortaya çıkan ve yazılı ifadesini radikal coğrafya dergisi, *Antipode*'da bulan radikal Marxist coğrafya akımının parçasıydı. Üçüncüsü özellikle Afrika'da kırsal kalkınma sorunları üzerine çalışmışlar, kıtadaki kuraklıkların kırsal alanlar açısından önemi küresel afet meselesine giriş noktası olmuştur (Wisner, 2015). Piers Blaikie, Terry Cannon, Ian Davis ve Ben Wisner'ın (1994) afet literatüründe paradigma değişimi getiren *At Risk: Natural Hazards, People's Vulnerability and Disasters* başlıklı kitabının *Vulnerabilidad: el Entorno Social de los Desastres* başlığıyla iki yıl sonra bizzat ağ tarafından İspanyolca literatüre kazandırılmış olması ağı düşünsel olarak beslemiştir. Kitapta geliştirilen PAR ve Erişim modelleri afetin ve riskin kök sebeplerinin araştırılmasına ilham kaynağı olmuştur. 1990'ların radikal afet çalışması, *At Risk* daha sonra her afet yöneticisinin kutsal kitabı haline gelmiş, 2004 yılında yeniden basılan kitap, küresel ölçekte vazgeçilmez bir afet kılavuzu olarak kendini kanıtlamıştır.

LA RED, kuruluşundan itibaren iş birliği, eğitim, siyasi savunuculuk, uygulama örneklerini entegre etmeye ve bütünleşik afet riski ve yönetimine yönelik araştırmalar yapmaya çalışan farklı geçmişlere sahip bir grup danışman, uygulayıcı, araştırmacı ve hükümet yetkilisinden oluşuyordu. Ağ risk ve afet sorununun sosyal analizine adanmış bir bilgi/bilim topluluğu ve profesyonel araştırma grubu olarak doğdu: Afet ve risk sorununa sosyal yaklaşımın destekçileri ve müttefikleri olan bir bilim topluluğu. LA RED, mütevazı başlangıcından bu yana, az sayıda paydaş içeren, yalnızca Latin Amerika'da değil, aynı zamanda dünyanın geri kalanında, afetlerin ve afet riskinin sosyal bir inşa olarak anlaşılmasını teşvik etmede öncü bir rol oynadı. Başlangıçtan itibaren açıkça disiplinler arası olan katkılarından bazıları, afet riski yaklaşımına ilişkin bütünleşik araştırmaların geliştirilmesi üzerinde büyük bir etki yapmıştır. Ortaklarıyla açık ve dostane diyaloga girilerek ve doğa ve sosyal bilimlerden nicel ve nitel yöntemlerden yararlanılarak bütünsel bir bakış açısı şekillendirmiştir. Ayrıca afet risk yönetimini (DRM) yeniden tanımlama ihtiyacının ortaya çıkarılmasına yardımcı olarak risk kavramını, yalın fiziksel determinist bir kavramdan, toplumsal kararlar, talepler, ihtiyaçlar, algılar, öncelikler ve uygulamalar tarafından koşullandırılan riskin toplumsal inşasının tanınmasının, riskin toplumsallaşmasına yardımcı olduğu bir paradigmaya dönüştürmüştür. Başlıca katkılarının felsefesi 'karmaşa ve çözülme' ('enredando' ve 'desenredando'), başka bir deyişle, afet riskinin azaltılması (DRR) ve afet risk yönetimi (DRM) alanlarında çok yönlü inceleme, çözme ve müdahale etme olmuştur (Alcantara-Ayala, 2019). Bu, önemli sayıda kurumun kurulmasına ve bunların tüm kıtadan sayısız profesyonelle birlikte, afet riskinin önlenmesi ve azaltılması alanında risk sorununun sosyal incelemesini teşvik etme, güçlendirme ve yeni müdahale ve yönetim biçimleri tanımlama ihtiyacına yanıt verme çabalarında yer almasını sağlamıştır.

Ağ, afet riskini ve kalkınma gündemiyle olan bağlantılarını anlamak için alternatif ve daha kapsamlı bir yöntem geliştirmek amacıyla kurulmuştur (Lavell vd., 2013). LA RED'in araştırma gündeminin çerçevesi en başında Kuruluş Anayasasıyla belirlenmiş tematik sütunlardan oluşmaktadır. Afet sorununa epistemik bakışı kavramsal olarak afetlerin "kalkınma sürecinin çözülmemiş bir sorunu" olarak kabul edildiği bir çerçeveye yerleştirilmesi ve afetin tek başına doğal değil, daha ziyade doğa ile toplumun organizasyon ve yapısı arasındaki bir ilişki sorunu olduğu ilkesine dayandırılması gerektiğidir. Faaliyetleri politik alanın risk bağlamlarının yaratılmasında kritik olduğunu ve sosyal bilimin risk yaratmayı anlamayla ilişkisini vurgulamasına rağmen, araştırmalarının kavramsal ve tematik eksenleri aynı zamanda doğa bilimleri ve sosyal bilimler arasında önemli köprüler kurmaya da katkıda bulunmuştur (Lavell, 2012; Lavell vd., 2013). Ağın kuruluş ve pekiştirilmesine ivme kazandıran ve Araştırma Gündemi ile Organik Anayasasının formüle edildiği ilk genel kurul toplantısında beş müdahale bloğu önerilmiştir (Tablo 1). Her bir araştırma sütununda Arkaplan ve Gerekeç, Genel Amaçlar, Özel Araştırma Hatları, Metodoloji ve Beklenen Sonuçlar'ın ayrıntısıyla açıklandığı epistemik topluluğun temel ilkeleri ve araştırma gündemi aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Tablo 1. LA RED'in Araştırma Gündeminin Tematik Sütunları (Brenes, Marchezini ve Wisner (2020))

Tematik sütun	Temel hedefler
Devlet, siyasi sistemler ve afet önleme	<i>Sosyal bilim perspektifinden afetlerin tarihsel çalışmalarını için teorik ve metodolojik çerçeveler geliştirilmesine katkıda bulunmak</i>
	<i>Afet risk yönetimine yönelik politikaların tasarımında kamu iktidar dağılımının etkilerini analiz etmek</i>
	<i>Karşılaştırılmalı analiz yoluyla afet risk yönetimi mekanizmalarının etkinliğini değerlendirmek</i>
Afetler ve kalkınma modelleri	<i>Afetler ile kalkınma süreçleri arasındaki ilişki hakkında ampirik kanıtlar üretmek</i>
	<i>Afet riski azaltmaya (DRR) katkıda bulunan özelliklere sahip kalkınma modellerini belirlemek</i>
Afetler ve kültür	<i>Etkilenen topluluklardaki risk bağlamlarını azaltmaya yardımcı olabilecek kültürel uygulamaların tanınmasına katkıda bulunmak</i>
	<i>Risk yaratımının anlaşılmasına katkıda bulunacak araçlar geliştirmek</i>
	<i>Afet durumlarında kadınların üstlendikleri rolleri araştırmak.</i>
	<i>Afetin anlamını kültürel bir perspektiften analiz etmek için metodolojiler geliştirmek</i>
Afet önleme ve risk azaltma için örgütsel modeller	<i>Afet risk yönetiminin teşviki için örgütsel modeller ve özelliklerini değerlendirmek</i>
	<i>Önleme ve iyileştirme stratejilerini incelemek</i>
	<i>Afet risk yönetimi modellerinin göstergesini [tarihsel, epistemolojik ve ontolojik temelleri] ve ideolojiler, kaynak dağılımı ve sektörlere ve bölgelere odaklı yansımalarını analiz etmek</i>
Afet önleme, hazırlık ve iyileştirme araçları	<i>Sistemlerin etkinliğini artırmak için gerekli unsur ve koşulları belirlemek</i>
	<i>Etkilenen topluluklarda uygulanabilecek mevcut en iyi mekanizmaları belirlemek</i>
	<i>Bölgesel özelliklere göre uyarlanmış alternatif sistemler geliştirmek</i>

LA RED'in, afet riski azaltımı ve afet risk yönetimine özgü uluslararası gündemlerde çığır açan kavramlar haline gelen temel fikirlerin paylaşılmasıyla ortaya çıktığını belirtmek gerekir. Bu gündemler arasında, 1990-99 arasında kapsayan Uluslararası Doğal Afet Azaltma On Yılı, 1994 yılında gerçekleştirilen Kırılganlığı Azaltma Üzerine Cartagena Deklarasyonu ile ilk Birleşmiş Milletler Dünya Doğal Afet Azaltma Konferansı ve ardından da 2015-2030 Sendai Afet Riski Azaltma Çerçevesi yer alır. Ağın geliştirdiği kavramlar ve görüşler bu gündemlere dahil edilmiştir. Bu ufuk açıcı kavramları beş ana başlık halinde toplanabilir (Lavell vd., 2013; Alcántara-Ayala, 2019):

- Afetler doğal değildir, sosyal olarak inşa edilir;
- Afet riski, kalkınma ve çevre arasındaki içkin bağ;
- Küçük ve orta ölçekli afetler ile kapsamlı ve yoğun risklerin önemi;
- Yerel düzeyde afet risk yönetimi ve
- Bütünleşik afet riski araştırması ve afetlerin adli incelemelerine duyulan ihtiyaç.

3.3. Ufuk Açıcı Görüşleri

LA RED, afet olgusuna sosyal bilimler perspektifi katarak afetlerin düşünöldüğü kavram dağarcığını ve kuramsal çerçeveyi kapsamlı bir biçimde genişletmiştir. Ağın baskın teknokratik

paradigmadan alternatif eleştirel kırılma paradigmasına epistemolojik, metodolojik ve düşünsel kaymayı getiren ampirik ve karşılaştırmalı araştırmaların ürünü ufuk açıcı görüşleri, nosyonları şunlardır:

Görüş 1: Afetler doğal değildir, sosyal olarak inşa edilir

LA RED bileşenlerine göre risk, toplum tarafından toplum içinde üretilir, inşa edilir. Afetleri sosyal içerikten yoksun sosyal problemler olarak gören önceki hakim teknokratik paradigmanın aksine 1970'lerde ortaya çıkmaya başlayan sosyal paradigmada afetlerin sebepleri olarak nedenselliğin geleneksel yönü tersine çevrilir, nedensel faktörler doğadan topluma aktarılır; afetleri fiziksel olayların değil, sosyal sebepler ve savunmasızlığın sonuçları olarak toplumsallaştırır. Doğal olarak meydana gelmek yerine, toplum tarafından yaratılan veya tanımlanan bir şey anlamında afet sosyal bir inşadır. Esas olarak sosyal, ekonomik politik ve kültürel faktörlerin bir sonucu olduğu için afetler sosyal olarak inşa edilir ya da üretilir. Tehlikeler, kırılma ve maruziyet, afetlerin sosyal olarak inşa edildiğini ortaya çıkaran tarihsel süreçlerle ayrılmaz bir şekilde iç içedir. Bu nedenle afetin kaynağı fiziksel etki ya da doğa değil kırılmanın, toplumun kendisidir (Wisner vd., 2004). Hewitt'in (1997) dikkat çektiği gibi "*Tehlikeli doğa olaylarına kimin maruz kalacağına doğa değil, toplum karar verir.*" Bir doğa olayı, sözcüğü deprem, ancak kırılma bir toplumla karşılaştığında bir afettir. Bu tehlikeleri afete çeviren de toplumdur. Afetler yerel anlık doğa olayları değil; uzak yerlerden ve uzak zamanlardan köklenen tarihsel ve toplumsal süreçlerdir. Girişte belirtildiği gibi afet vakalarının azaltılması, riskin toplumun aktörleri ve kurumları tarafından nasıl oluşturulduğuna dair derinlemesine bilgi gerektirir. Bu bilgi sosyaldır ve ancak temel ve uygulamalı sosyal bilimlerin entegre yardımı ile inşa edilebilir. Bu bağlamda tartışılması gereken en eski sorunlardan biri, farklı paydaşların, özellikle hükümetlerin, kitle iletişim araçlarının ve hatta bilim camiasının afetleri 'doğal' olarak etiketlemesidir. Afet düşüncesi, söylemi ve araştırmalarında afetlerin doğa olayları veya Tanrı'nın eylemleri ya da doğa eylemleri olarak görülmesi, onlarla eşanlamı, birlikte ve yaygın kullanımı tehlikenin veya olayın fiziksel gerçekliğinin arkasında yatan daha temel sosyal süreçleri geçersiz kılar, gölgeler ve gizler. Bunları kontrol etmenin veya yönetmenin imkânsızlığını ima eder (Hewitt, 1983; Oliver-Smith vd., 2016 ve 2017). Bu durum, 1970'lere kadar afetlerin altında yatan itici güçleri veya kök nedenlerini ortaya çıkarma konusundaki anlayış ve arayış eksikliğini ve dolayısıyla risk kavramındaki başarısızlığı yansıtıyordu.

Yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren bilim insanları, sosyal bilim yaklaşımıyla afetler üzerinde sistematik bir şekilde çalışmaya başladılar. Ancak, yalnızca politik ekoloji ve coğrafi perspektifler 1970'lerde ve 1980'lerde bulunduğu, afet araştırmalarının merkezine kırılma düşüncesi yerleşti (Westcoat, 2015). Böylece afetler örgütsel ve davranışsal sosyolojiden çıkıp antropoloji, sosyoloji ve coğrafyada politik ekonomi ve politik ekolojiye doğru ilerledi. Davranışsal "baskın" teknokratik paradigmanın, doğal tehlikeler yaklaşımının (White, 1964; Kates, 1971; Burton vd., [1978] 1992) yeri yapısal ve eleştirel kırılma paradigması, toplumsal savunmasızlık yaklaşımı (Hewitt, 1983; Blaikie vd., 1994; Oliver-Smith, 2002; Cardona, 2004; Wisner vd., 2004) tarafından zorlandı. Afetler istisnai, beklenmedik, kaçınılmaz olaylar olarak değil, normal veya olağan süreçlerin ürünü olarak görülmeye başlandı. DRR ve DRM'deki paradigma değişiminin temel mesajı haline gelecek olan şeyin merkezi 'yapı taşlarından' biri, O'Keefe ve arkadaşlarının "afetlerin doğal faktörlerden ziyade sosyo-ekonomik faktörlerin bir sonucu olduğunu" savundukları erken çalışmalarıydı (O'Keefe vd., 1976). Dolayısıyla "tehlike merkezli" vizyona da karşı çıkan LA RED araştırmacıları için, mesele "doğal" afetleri yeniden politize etmek ve onları "doğallıktan çıkarmak" meselesiydi. Afetleri kaçınılmaz, beklenmedik aşırı doğa olaylarıyla eşanlamlı gören, aşırı doğa güçleri karşısında güçsüz bir toplum fikrini dayatan ve sorunun kadere bir algısını teşvik eden; insanı sadece afetlerin kurbanı olarak algılayan ve meydana gelmesine izin veren risklerin inşasından sorumlu bir özne olarak algılamayan, sadece acil durumlara hazırlık ve müdahaleyle sınırlayan ve sebebini doğaya yükleyerek hükümetleri, iktidar sahiplerini de sorumluluktan muaf tutan geleneksel algıyı sorgulayan LA RED, 'doğal afet' kavramının çok dar ve yanıltıcı bir ifade olduğunu gösterdi. Afetler doğal değil, sosyal olarak inşa edilmiştir ve hem süreç hem de olay hakkında çoklu yorumlar

üretmek bireyler ve çeşitli gruplar tarafından farklı şekillerde deneyimlenir (Oliver-Smith, 2002). Latin Amerika'daki afetlere ilişkin yapılan bir dizi derinlemesine araştırma, afet nedenselliğinin coğrafi konum veya iklimsel yatkınlıktan daha karmaşık, bunun yerine tehlikeye karşı savunmasızlığı azaltmanın daha önemli olduğu, tehlikenin savunmasız bir nüfusu etkilediğinde afet haline geldiği kırılabilirliğin çok boyutlu karakterini vurguladı. Buna ek olarak, toplumların doğal çevre ile yapısal çevre arasındaki yetersiz ilişkilerden tarihsel süreçler yoluyla kalkınmaları nedeniyle afete maruz kaldıklarını gösterdiler. Bu tür süreçlerin sosyoekonomik eşitsizliklerle farklı ölçeklerdeki bağlantısını kurdu.

"Doğal afet diye bir şey yoktur" LA RED'in kuruluşundan bu yana Latin Amerika'daki çalışmaları esnasında geliştirdiği ve desteklediği en zorlayıcı argümanlardan biri oldu. O zamana kadar yaygın olarak kabul gören "doğal afet" fikri, LA RED tarafından oluşturulan araştırma gündeminin getirdiği tartışılabilirliğin derinlik kazandı: "Bu kırılabilirlik bakış açısından afetler ne doğadan olmak ne de normal ve kabul edilebilir olmak anlamında "doğal" değildir" (Kelman vd., 2016). Konuyla ilgili ana referanslardan biri Maskrey'in editörlüğünü yaptığı ve afet riski ile kalkınma politikaları ve uygulamaları arasındaki ilişkide riskin sosyal inşası argümanını geliştiren ağır yayınladığı ilk kitap, 1993 tarihli *Los Desastres No Son Naturales* (Afetler Doğal Değildir) kitabıydı (Maskrey, 1993). Toplumun doğal çevresine uyum sağlamada başarısız olmasının bir sonucu olarak görülen afet nosyonu LA RED'in araştırmalarının önemli katkılarıyla yazılan Blaikie, Cannon, Davis ve Wisner'in 1994 tarihli *At Risk: Natural Hazards, People's Vulnerability and Disasters* kitabının, iki yıl sonra bizzat ağır yöneticisi Andrew Maskrey'in İspanyolcaya tercüme ederek yayınladığı *Kırılabilirlik: Afetin Sosyal Politik ve Ekonomik Bağlantıları* gibi kitaplarda daha ayrıntılı olarak açıklanan merkezi fikirdi.

Görüş 2: Afet riski, kalkınma ve çevre arasındaki içkin bağ

LA RED uzmanları en başından itibaren afetler, kalkınma ve çevre arasında bağlantı kurma çabalarına önemli katkılarda bulundular. Afetlerin gündelik kalkınma deneyimlerinin yaşandığı sosyal yapıların bir parçası olarak kavranması gerektiğini iddia ederek başladılar. Kalkınma uygulamaları, çevre yönetimi ve sürdürülebilirlik arayışında sürdürülebilirliğin riski azaltmadan sağlanmasının imkânsız ve bu nedenle de risk azaltmanın sürdürülebilirlik planlarının ayrılmaz bir bileşeni olduğu argümanını geliştirdi ve desteklediler. LA RED, afeti kalkınma perspektifine yerleştiren bir yaklaşım olarak doğdu. Topluluk başlangıcından itibaren hem kapitalist kalkınma bağlamında az gelişmişliğin gelişimini sorgulayan 1960 sonrasının Latin Amerika "bağımlılık okulu" hem de 1970'lerin ortalarında "afetlerin politik ekonomisi" olarak adlandırılan afetler üzerine yeni bir sosyal düşünce okulunun etkisiyle afeti kalkınma perspektifine yerleştiren bir yaklaşım geliştirdi. Ağır ilk kurucu üyeleri afetleri kalkınma ve iktidar eşitsizlikleri ile ilişkilendirmeye çalışırken ayrıca Kanadalı coğrafyacı Kenneth Hewitt'in (1983) çalışmaları doğrultusunda doğal olarak nitelendirilen bu olguların "normal bir düzeni" bozan topluma/toplumsal sisteme dışsal olaylar değil, aksine "anormal" bir siyasi, ekonomik ve toplumsal düzenin ürettiği içsel süreçlerin sonucu olduğunu gösterdiler. Bu anlamda afetlerin sosyal, ekonomik ve politik sistemlerin öngörülebilir ürünleri olduğunu, dolayısıyla toplumsal olarak inşa edildiğini ileri sürdüler. Kırılabilirliğin azaltılmasını (özellikle yoksulun) politik olarak yanıtlanması gereken bir kalkınma sorunu olarak gördüler, kırılabilirliği çözümlenmenin yegâne yolunun afet planlamasının kalkınma planlamasıyla ilişkilendirilmesi olduğunu savundular: ekonomik önceliğin kâra değil güvenliğe verilmesini. Kalkınmayı bir mit olarak gördü ve eleştirdiler: kalkınmanın kendisi afet riski yaratır, taşır ve aktarır. Yaklaşımın özü Lavell ve Maskrey'in (2014) tespitinde ifadesini bulur: "Afetler çözülmemiş kalkınma sorunlarının ve çarpık, sürdürülemez kalkınma süreçlerinin sonuca dayalı göstergelerinin tezahürleridir." Afet önleme ve azaltma bu nedenle öncelikle kalkınmanın ayrılmaz bir yönüdür. Kalkınmaya içkin afet kısır döngüsünü kırmak için toplum tarafından yönlendirilen kalkınma süreçlerinin mümkün olan en uygun güvenlik koşullarında gerçekleştirilmesini sağlama nihai hedefi ile afet risk yönetimi bir öneri olarak ortaya çıkmıştır. Bu anlamda risk yönetimi ile ilgili ilk öncül bir uygulama olarak ulusal, sektörel, bölgesel ve yerel düzeyde çerçevelerden, süreçlerden, hedeflerden ve kalkınma

planlamasından ayrılamayacağıdır. Böylece riskin ve yönetiminin kalkınmanın dışında bir şey değil, daha ziyade onun ayrılmaz ve içsel bir bileşeni olduğu fikri kabul görmüştür. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde ve küçük gelişmekte olan ekonomilerde, afetlerin kalkınmayı sürekli olarak nasıl etkilediğini kabul etmenin yanı sıra, yetersiz insan uygulamalarının kendilerinin gelişimsel eksiklikleri nasıl yansıttığını veya bunlarla sonuçlandığını ve belirli türlerin nasıl çarpık kalkınmanın kırılabilirliği, tehlikeleri, maruziyeti ve afet riskini açıklamaya nasıl yardımcı olduğunu incelediler (Lavell ve Maskrey, 2014). Afetlerin anlık doğal olaylar ya da tehlikeler değil, kök nedenleri uzak yerlerde ve uzak zaman dilimlerinde bulunan, tarihsel hatta *long duree* bağlamla ele alınması gereken toplumsal ve tarihsel süreçler olduğunu ileri sürdüler. Oliver-Smith (1995) Peru'da deprem ilişkili afet kırılabilirliğinin beş yüzyıllık tarihsel, sömürgecilik bağlamını inceledi. LA RED tarafından riskin yaratılmasıyla ve dolayısıyla afetlerin oluşumuyla yakından ilgili toplulukların inşasıyla ilişkili olarak tanımlanan bazı temel uygulamalar ve süreçler şunlardır (Alcántara-Ayala, 2019):

- Afetlerin etkilerini absorbe etmek ve etkilerinden kurtulmak için düşük ekonomik kapasiteye sahip, son derece hassas toplulukların risk alanlarındaki yoğunlaşması;
- Arazinin uygunsuz kullanımı, kırılabilir ve güvensiz yaşam koşulları ve varsa zayıf sosyal altyapı ve hizmetler ile birlikte tehlikelere açık alanlarda insan yerleşimlerinin kurulması;
- Çevresel bozulma yoluyla tehlikelerde kademeli bir artış ve dolayısıyla sosyo-doğal tehlikelerin oluşumu ve
- Kamu ve özel kurumların ve ulusal ve yerel yönetimin gelişim sürecinin bir parçası olarak DRR ve DRM için zayıf kapasite.

Özellikle yoksul veya gelişmekte olan ülkelerde, riskin inşası ve afetlerin tezahürünü ele almak için kalkınma tarzları ve çevresel bozulma ile bağlantılı süreçlerin köklü araştırmaları teşvik edildi. Yukarıdaki temaların oluşturduğu temeller, büyük tartışmaları ve gündemleri doğurdu ve canlandırdı. Kırılabilirliğin inşasında bir azalma veya kontrol ve nihayetinde, afet riski ve gelecekteki her türlü tehlikeyle (doğal, sosyo-doğal ve teknolojik) ilişkili hasarı azaltma fırsatı, kalkınmanın tanımının temel unsurları olarak tasvir edildi. Topluluğun son çalışmaları özellikle neoliberal kalkınmanın afet bağlamına ve iklim krizine odaklanmıştır (Barrios, 2017; Vera-Cortes vd., 2020).

Görüş 3: Küçük ve orta ölçekli afetler ile kapsamlı ve yoğun risklerin önemi

LA RED 'in afet araştırmalarına en önemli ve özgün katkılarından biri her ülkede düzenli olarak meydana gelen, devam eden ve her yıl tekrarlayan ve boyutları nedeniyle egemen düşünce akımları tarafından önemsenmeyen ve afet olarak sınıflandırılmak için yeterli hasar ve kayıp düzeyi kriterine uymadıkları gerekçesiyle afetler sorununun parçası olarak kabul edilmeyen zarar verici olaylar, küçük ve orta ölçekli afetler olarak adlandırılan afetlere ilişkin tartışmanın başlatılması ve geliştirilmesi olmuştur. Afetleri gündelik hayatın parçası olarak kabul eden ağır araştırmaları sayesinde küçük ve orta ölçekli olaylar meselesi literatürde önem ve süreklilik kazanmıştır. Bileşenlerine göre "*Doğal afet diye bir şey olmadığı gibi, küçük afet diye bir şey de yoktur. Büyük veya küçük ne zaman ne veya nasıl olursa olsun, tüm insanlar, yerler ve kültürler eşit derecede değerlidir*" (Hoffman ve Barrios, 2020). Dolayısıyla LA RED uzmanlarının çalışmalarından ortaya çıkan önemli bir kavramsal gelişme, doğa bilimlerinde düşük büyüklük-yüksek sıklıktaki olaylar olarak tanımlanan küçük ve orta ölçekli afetlerin önemidir. Başlangıçta açıkça fark edilmese de yerel düzeyde afet etkilerini ve eğilimlerini analiz etmeye yönelik olarak bizzat ağır geliştirdiği bir afet bilgi yönetim sistemi olan DesInventar'ın (Latin Amerika Afet Envanteri Sistemi) büyük katkısı, küçük ve orta ölçekli afetlerin altında yatan süreçleri ve bunların yerel ölçekte kırılabilirlik üzerindeki etkilerini kavramak için temel oluşturdu. Artık, sözde büyük afetlerin (yüksek büyüklük-düşük sıklıktaki olaylar) toplumda yıllık olarak meydana gelen hasar ve kayıpların sadece bir kısmını ürettiği kabul edilmektedir. Birkaç yüz küçük ve orta ölçekli afetin

etkileri birikimli olarak dikkate alındığında, toplumlar ve çevre için olumsuz sonuçların yanı sıra kalkınma fırsatlarının ve başarılarının yok edilmesi üzerindeki etkileri, büyük afetlerden kaynaklanırlara kıyasla aynı veya daha fazladır. Afet risk araştırmalarının bilişsel içeriği, afetlerin artan etkilerinin yansıttığı şekliyle, doğa bilimlerinin ufku tarafından sınırlandırılmamalıdır. Kırsal ve kentsel alanlarda ve ayrıca kırsal-kentsel arayüzde insan faaliyetlerinin ve çevresel değişimin analizi, DRR ve DRM üzerine uygulamalı ve uygulanabilir araştırmaları geliştirebilir. Benzer şekilde, kapsamlı ve yoğun risk- yani, sırasıyla, "düşük şiddette, yüksek sıklıkta tehlikeli olaylar ve afetler riski, çoğunlukla ancak münhasıran yüksek düzeyde yerelleştirilmiş tehlikelerle ilişkili değildir" ve "yüksek şiddette risk, orta ila düşük frekanslı afetler, çoğunlukla büyük tehlikelerle ilişkilidir". Bu tespitler DesInventar'ın ortaya çıkışıyla bağlantılı küçük ve orta ölçekli afetlerin önemi üzerine yapılan erken çalışmalarla ilgiliydi. Modül tek büyük bir afetin farklı yerlerdeki farklı etkilerini kayıt altına alarak bu nitelikteki tek bir olayın farklılaşma yollarının daha ayrıntılı analizine imkân veren hasarın sosyal alanının, belirli nedenlerinin ve somut tezahürlerinin analizine daha güvenli bir yaklaşım sağladı (Lavell vd. 2013). Böylece farklı bölgelerdeki ancak büyük tek bir olayla ilişkilendirilen farklılaştırılmış hasar kayıtlarının önemli bir sonucu, büyük afetin aslında sınırsız bir dizi küçük afet olduğu fikrinin ortaya çıkmasını sağladı. 1990'lı yılların sonlarında tek bir fiziksel olaya bağlı birden fazla afet fikri bölgede dikkat çekmeye başladı. Bu bilgi yönetim sistemi, toplumların düzenli olarak küçük ve orta ölçekli olaylar yaşadıklarında nasıl daha kırılgan hale geldiğini göstererek, düşük büyüklük-yüksek sıklıktaki olaylar hakkındaki mevcut düşünceye meydan okudu (Revet, 2020). Bunun, çevresel ve sosyoekonomik kayıpların arttırılması ve kalkınma kazanımlarının kesintiye uğratılması dahil olmak üzere DRM üzerinde birçok etkisi oldu (Alcántara-Ayala, 2019).

Görüş 4: Yerel düzeyde afet risk yönetimi

LA RED kalkınma, çevre ve afet riski arasında bir bağ kurar ve afet yönetiminde yerel ölçeğe vurgu yapar. Afet literatüründe ve tartışmalarında küçük ve orta ölçekli afet olaylarına artan vurguyla birlikte afet ve risk yönetimine merkezden, tepeden değil tabandan yerel düzeyde odaklı, topluluk temelli bir yaklaşım geliştirilmesine katkı yaptı. Maskrey (1989) öncesinde "*Kendi ihtiyaçlarını sadece yerel halk bilebilir ve belli bir bağlamdaki zarar azaltma için önceliklerini sadece onlar tanımlayabilir*" tespitini yapmıştı. Sosyal bir kategori olarak risk yaratılması, yönetilmesi ve araştırılması açısından daima zamansal ve mekânsal bir boyuta sahiptir. LA RED özellikle yerel toplulukların risk önleme ve azaltma sürecine katılımını vurgular. Bu hem ölçek değişikliği hem de afet yönetiminde ve risk azaltma projelerine ilişkin katılımcı bir vizyonu ifade eder ve o zamanlar hâlâ hafife alınan, göz ardı edilen yerel düzeyi, STK'ları ve yerel sakinleri önceliklendirir. Bu projelerde "yerel bilgi" ön plana çıkartılarak bilimsel ve teknik bilginin hegemonyasına meydan okunmaktadır. Riskin tezahür ettiği, tanımlandığı, maruz kalındığı, risk yönetiminin en iyi sonuçlarının alındığı ve sorun hakkında en fazla farkındalığın olduğu yerler yerel düzey ve topluluklardır. Ağın araştırmaları afetlerden sonra acil müdahale, hazırlık ve yeniden inşa açısından yerel ve topluluk düzeyinin ve risk yönetimine topluluk katılımının önemini öne çıkardı. Sakinleri ve yerel grupları kendi kaderlerinin öznesi olarak gören, yerel öznenin pasif bir kurban değil, aktif katılımcı bir kahraman olduğu fikrini ileri sürdüler. Ağın desteklediği kırılganlık paradigması, afet önlemeden çok daha geniş olan afet riski azaltma (DRR) kavramını getirdi. Afet önleme ve zarar azaltma yerine Afet Risk Yönetimi kavramı ve belirli bir türevi olarak Yerel Risk Yönetimi kavramı, 1995'ten itibaren LA RED tarafından Latin Amerika'da önerildi, tanıtıldı ve yaygınlaştırıldı. Kavram acil bir durumda müdahale ve eylemlerin yönetimi açısından değil, afetlerin sonuçlarıyla değil, uygulamaları yönetme ihtiyacıyla ilgili olarak formüle edilmiştir. Hem kalkınmaya giden süreçlerin bir şekilde afet risk faktörlerinin oluşumuna bağlı olması hem de kalkınma tanımında ortaya çıkan yeni hatlarla bağlantılı olarak yerel düzeyde risk, bir ülkenin kalkınma biçimleriyle ilişkili çok sayıda kültürel, ekonomik, politik ve sosyal uygulamada ortaya çıkan çeşitli insani süreçlerden açıkça türetilmiştir. Bu süreçler toplumdaki risk seviyelerini ve dolayısıyla nüfus ve çevre için potansiyel olumsuz sonuçları artırır. Ağın öncüleri, dünya çapında yaygın olarak kullanılan DRM kavramının yeniden değerlendirilmesinde ana hatlarıyla altı öncül belirtmiştir: (i) yerel kalkınma yönetimi ile ilişkisi ve entegrasyonu; (ii) DRM'yi kalıcı ve

sürdürülebilir bir şekilde teşvik ve koordine eden yapıların veya yerel kurumların katılımı ihtiyacı ima eden bir ürün olarak değil bir süreç olarak özelliği; (iii) katılım ve yerel sahiplenme ve bu süreçte belediyenin temel rolü; (iv) sürdürülebilirlik; (v) afet döngüsünün sözde evrelerine göre çapraz ve bütünüleyici karakteri; ve (vi) daha büyük hiyerarşi içinde yer alan diğer bölgesel çevrelerdeki süreçlerle ilişkili zorunlu ilişkiler (Alcántara-Ayala, 2019). Afet riski etkenleri farklı bölgelerdeki çeşitli sosyal süreçlere kadar izlenebilse bile, bunların en belirgin ifadesi mikro sosyal ve bölgesel veya yerel düzeydedir. Bu ölçeklerde risk ölçülebilir, yüzleşilebilir ve katlanılabilir. Alışılabilir uygulamalar, tarih boyunca ve sosyoekonomik üretim sistemlerinin gelişimi sürecinde arazi kullanımının bir işlevi olarak daima yerlere, lokasyonlara bağlıdır.

Görüş 5: Bütünleşik afet riski araştırması ve afetlerin adli incelemelerine duyulan ihtiyaç

Afet çalışmaları, onlarca yıldır tek disiplinli olarak nitelendirilmekte ve bu tür olayların belirli bir anda izole olaylar olarak değil, tam anlamıyla tarihsel olarak zaman içinde ortaya çıkan süreçler olarak anlaşılmasını engellemektedir. Tek disiplinli, çok disiplinli ve disiplinler arası yaklaşımların ötesine geçme ihtiyacı, akademiye zihinleri genişletmeye ve bilginin ortak üretimi de dahil olmak üzere disiplinler arası bir bakış açısını benimseyen bütünleşik afet riski araştırmaları üretmek için iş birliği yapmaya zorladı. Şu ya da bu şekilde, entegre afet risk araştırmalarına yapılan erken vurgu, LA RED'in, özellikle DRR ve DRM alanlarında çeşitli disiplinlerden ve farklı paydaşlardan uzmanlar olmak üzere, ekip çalışmasının afet çalışmalarına dahil edilmesi üzerindeki etkisini göstermektedir. LA RED üyeleri, bulgularını kalkınma ve bölgesel planlama alanlarında tehlikeleri, kırılabilirlikleri ve maruziyeti dikkate alan kamu politikası odaklı çalışmalara entegre etmeye çalıştıkça bilim ve uygulama arasında başka yakınlaşmalar da oldu. Son zamanlarda, LA RED üyeleri, doğal olayların neden olduğu zorluklara yanıt vermek için afetlerin adli incelemelerini- FORIN yaklaşımı- önerdiler. Afet risk yaratımı ve yönetimi sürecinin tümünü geniş, çok disiplinli ve kapsamlı bir şekilde araştırmaya odaklı bu yaklaşım olaylar, sorumluluklar ve eylemler arasındaki karmaşık nedenselliğin izlerini kanıt temelli sürmeye çalışır. Bu disiplinlerarası bakış açısı ve bütünleşik araştırma yönteminin amacı, afetlerin etkilerini azaltmak, afetlerin ve afet riskinin azaltılması ve yönetimine ilişkin kanıta dayalı politikaların oluşturulmasını sağlayan mekanizmaları iyileştirmektir (Oliver-Smith vd., 2016 ve 2017). Afetlerin ve afet riskinin temel nedenleri üzerine yapılan araştırmalar, başlangıçta tamamen (doğal) afetlerle ilgilenen bilim insanları tarafından yapılan araştırmalardan bağımsızdı. Ancak zamanla, bu hatlar yavaş yavaş kaynaşmaya başladı. Alcántara-Ayala'nın (2019) işaret ettiği gibi umulur ki, afet araştırmaları alanı, riskin yaratılması sürecinde afetlerin kök nedenlerini ve toplum üzerindeki etkilerini derinlemesine soruşturmaya yönelik afetlerin adli incelemeleri- FORIN yaklaşımı için ortak bir çerçeve etrafında birleşmeye başlayacaktır.

3.4. Kıtada ve Dünyada Afet Çalışmalarına Katkısı

LA RED afet riskinin toplumsal inşasının bilim, politika ve kamuoyu farkındalığında anlaşılmasına yardımcı olan afet önleme ve yönetimi araştırmaları için başarılı bir ağ örneğidir. Kenneth Hewitt'in (1995) vurguladığı gibi "Afetler üzerine en yenilikçi çalışmalar ve fikirler yoksul Üçüncü Dünya üzerine yürütülen çalışmaların ürünüdür." Afet tartışmasında Kuzeyin fikir akımlarının hegemonyasına karşı "kayıp seslerden" birini temsil eden ağ, risk ve afetler konusunda yeni fikirler ve bakış açıları üretmiştir. Bu yeni fikirlerin geliştirilmesi için hayati bir organizasyon rolü oynamıştır. Afetler, afetlerin araştırılması ve anlaşılmasına yeni bakışlar, farklı düşünme biçimleri ve kavramlar getiren bir topluluk olarak risk ve afetler sorunu üzerine araştırma ve düşüncenin gelişimine muazzam katkılar yapmıştır. LA RED ayrıca, 1990'ların sonundan itibaren bölge genelinde diğer birçok kurumsal eğitim programı kılavuzlarına, DRR için yerel düzeyde eğitim yöntemlerine ve araçlarına öncülük etmiştir. Ağın üyeleri öncelikle düzenledikleri genel toplantılar, çalıştaylar, halka açık yuvarlak masa toplantıları, eğitim kursları, rehberler ve bültenler yoluyla kıtada milyonlarca kişinin hayatına dokunmuştur. Orijinal önerileri hem akademik alanda konuyla ilgili yorumu, anlayışı ve eylemi dönüştürmüş, hem de ancak bu çaba sayesinde tüm dünya en sonunda afetlerin doğal olmadığını anlamaya başlamıştır. Sosyal paradigmaya yaptığı katkılarla öncesinde yalnız fen ve mühendislik uzmanlarının elinde teknik

bir sorun olarak görölen afet olgusunu sosyal ve politik bir meseleye dönüştürmüştür. Lavell vd., (2013) LA RED'in etkisini ve başarısını üç etken üzerinden açıklar: kıtalararası bütünleşme, iş birliği, politik eylem ve savunuculuk.

Anthony Oliver-Smith'in (2020) dikkat çektiği gibi LA RED'in tarihi Latin Amerika'daki afet araştırmalarının tarihi ile birebir aynı olmasa da ağın sadece Latin Amerika'da değil, dünyada da afetler üzerine sosyal araştırmaların gelişimindeki rolü kabul edilmeden alanın hiçbir tarihi yazılamaz. Ancak, bugün alan LA RED'in kurulduğu zamanınkinden çok daha geniş ve daha büyük. Bununla birlikte, LA RED teoriiyi, metodolojiyi ve politikayı sadece Latin Amerika'da değil, tüm dünyada etkiledi. Antropologlar, kurucu çekirdek grubun üyeleri ve yıllar boyunca onun birçok faaliyetine ve başarısına önemli katkılarda bulundular. Son 40 yılda, tüm dünyada olduğu gibi Latin Amerika'da da sosyal bilimsel afet araştırma topluluğu hacim ve boyut olarak büyüdü. Aslında, küresel Kuzeyin sanayileşmiş ölkelerindeki afetler, 1970'lerden önce olduğu gibi artık tek ilgi odağı değil. Gerçekten de araştırma hala sahaya özel olsa da odak, risk ve afet olayları ve süreçlerine ilişkin küresel bir perspektife kaymıştır. Küçük ve orta ölçekli olaylara verilen dikkat de dahil olmak üzere, kalkınma başarısızlıkları ile afet vakaları arasındaki bağlantı, ilk olarak LA RED tarafından gelişmekte olan dünyanın ölkelerinde düşünöldüğu gibi, şimdi alanın tüm dikkatini çekiyor. Gerçekten de riskin, kırılğanlığın ve afetin toplumsal inşasına ilişkin bakış açıları, Küresel Kuzeyde yaygın olarak kabul görmeden önce, Küresel Güneyde, özellikle Latin Amerika'da daha fazla dikkat çekmiştir (Oliver-Smith, 2020). Bugün LA RED'in katkıları, tüm dünyada afet araştırmacıları tarafından dikkate değer kabul edilmektedir. Birincisi, bölgedeki tartışmayı gerçekten başlattığı için ve ikincisi, başlangıçta "alternatif yaklaşıım" ve daha sonra "kırılğanlık" olarak bilinen yaklaşıımın genişlemesine katkıda bulunduğu için (García-Acosta, 2020).

Yukarıda açıklanan çalışmalar, LA RED'in belirgin etkisine işaret etmektedir. LA RED riskin kalkınmanın doğasında var olan bir inşa olarak anlaşılması ve afetlerin azaltılması için risk yönetimi konusundaki söylemi uluslararası, ulusal ve yerel organlara derinden nüfuz etti. Ağın kurucu üyelerinin tümü, genellikle yurtdışında (Birleşik Devletler, Kanada, Avrupa, Latin Amerika) gerçekleştirilen eğitimleri ve araştırma kurumları, ikili ve çok taraflı kuruluşlarla ilişkileri sayesinde uluslararası düzeyde oldukça iyi bir şekilde entegre oldu. Düzenledikleri ve katıldıkları bölgesel ve uluslararası kongreler, seminerler, atölye çalışmaları ve uluslararası dergilerdeki yayınlarla ve hazırladıkları manifestolar ve deklarasyonlarla topluluğun perspektifini yaydılar. Böylelikle ürettikleri afet bilgisi ve aktivizm yoluyla radikal afet perspektifini afetlerin doğallığını dayatan "baskın tehlikeler paradigması" (Hewitt, 1983) güdümündeki "ana akım" uluslararası iktidar alanlarına sokmayı başardılar. Ağın kıtadaki bölgeselden yerele ulusal risk politikalarının oluşturulması ve geliştirilmesi yanında Daha Güvenli Bir Dünya için Yokohama Stratejisi ve Eylem Planından 2015-2030 Sendai Afet Riski Azaltma Çerçevesine kadar, getirdiği bakış açıları her ölçekte verimli bir eylem haritası oluşturmuştur. LA RED, bilginin yaratılmasının yanı sıra, çeşitli kitapların yayınlanması yoluyla, özellikle İspanyolca konuşulan ölkelerdeki genişleyen eğitim sistemlerinde, akademik ve akademik olmayan diğer paydaşlara bölgedeki afetleri, özellikle riskin sosyal inşasını konu alan ilk sosyal bilimler dergisi, *Desastres ve Sociedad* (Afetler ve Toplum), belli başlı kitapların basılması ve düzenlenen makalenin yayımlanması yoluyla yayılmasına önemli bir katkı sağlamıştır (Lavell vd., 2013). BM'nin küresel platformlarındaki varlıkları, Uluslararası Afet Riskini Azaltma Stratejisi (UNISDR) raporlarına ve uluslararası bilimsel yayınlara düzenli katılımları yoluyla afetlerin azaltılması için ulusötesi ağlara nüfuz ettiler. Dünya çapında önemli bir rol üstlenerek, LA RED'in etkisi, Uluslararası İklim Değişikliği Paneli'nin (IPCC) *Managing the Risks of Extreme Events and Disasters to Advance Climate Change Adaptation* BM Uluslararası Afet Riskini Azaltma Stratejisi'nin (UNISDR) *Global Assessment Reports* ve *the GAR Atlas* da dahil olmak üzere önemli uluslararası belgelere girdi. Aynı şekilde, uluslararası kalkınma ajansları ve hükümetler, sivil toplum kuruluşları ve uygulama topluluklarına kavramsal ve pratik katkılar yaptı. LA RED ve üyeleri, bölgesel hükümetler arası afet örgütlerinin, birçok kalkınma yardımı ve afet kurumunun yanı sıra sivil toplum örgütlerine danışmanlık yaptılar ve onlarla birlikte çalışmalar yürüttüler. LA RED

araştırmacılarının uluslararası ağlara entegrasyonu, 1990'ların ortasından itibaren kademeli olarak gerçekleşti ve kurucuların çoğunun uluslararası kuruluşlara katılımıyla 2000'lerde doruğa ulaştı. Omar Dario Cardona 2004 ve Allan Lavell 2015 yıllarında BM Sasakawa Afet Riski Azaltma Ödülünü kazandı. Anthony Oliver Smith, Allan Lavell, Virginia García-Acosta birçok uluslararası bilimsel kuruluşun (Birleşmiş Milletler Üniversitesi, Uluslararası Bilimler Konseyi) bilim kurulu üyeliğine atandı. Andrew Maskrey 2000'lerin başında Birleşmiş Milletler'e katıldı, önce Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'ndaki (UNDP) Kriz Önleme ve Kurtarma Bürosunda, ardından 2001 yılında kurulan bir BM sekreterliği olan UNISDR'de çalıştı ve afet riskinin azaltılmasına ilişkin *Küresel Değerlendirme Raporları* yazarak kurumun doktrininin birincil üreticisi oldu (Revet, 2020). Ancak daha sonra, LA RED'in önde gelen destekçileri, BM'nin Uluslararası Afet Azaltma Stratejisi (ISDR) veya Interamerican Kalkınma Bankası (IDB) ve Dünya Bankası tarafından üstlenilen sigorta piyasalarını genişleten politikaları ve güçlü finansal kuruluşların katıldığı "Risk Yönetimi" stratejilerini teşvik eden girişimlerle bağlantılı risk-afet alanındaki ilgili projeler üzerinde çalışmaya son verdiler. LA RED uluslararası söylem ve politikanın şekillenmesine yardımcı olan iki etkili manifesto üretti: Biri BM Doğal Afet Azaltma Uluslararası On Yıl'ın (IDNDR) ortalarında Yokohama Dünya Konferansı'ndan önce 1994 Cartagena Deklarasyonu diğeri Japonya Kobe'deki 2005 Dünya Afet Azaltma Konferansı'ndan önce 2005 Manizales Deklarasyonu. Aynı şekilde, LA RED, fikirlerin ve tartışmaların yayılmasını teşvik etmek için bir dizi konferans, toplantı ve çalıştayın organizasyonunda da yer almış ve bu olaylar, genç, kariyerlerinin henüz başlangıcındaki bilim insanlarının, profesyonel araştırmacıların ve uygulayıcıların katılımını teşvik etmede büyük ölçüde etkili olmuştur (Lavell vd., 2013). Yerel düzeyde DRM üzerine etkili belgelerin üretilmesi ve DRM'ye bütüncül, çok sektörlü yaklaşımların geliştirilmesi dahil olmak üzere LA RED'in katkıları, afetlerde yeni bir vizyonun yolunu açmıştır.

LA RED'in başlıca uluslararası katkıları arasında, küçük ve orta ölçekli afetlerin ulusal ve yerel risk profiline büyük ölçekli afetler kadar önemli bir yönü olduğu önermesine dayanarak hasar ve kayıpla ilişkili tehlike olaylarını kaydeden DesInventar afet veri tabanı bulunmaktadır. Özellikle az gelişmiş ülkelerde afetler ve bunların insani ve ekonomik etkileri hakkında eksiksiz ve kaliteli bir veri tabanına çok ihtiyaç duyulmaktadır. Bu türden bir veri tabanı planlamacılar, politika yapıcılar ve hazırlık ve risk değerlendirmesi yapan saha ajansları için önemli bir araçtır. 1983'te Belçika'da kurulan, tüm dünyadaki 1900'den sonraki 19.000 afeti, fakat sadece büyük olayları kaydeden, afetlere yerel ve ulusal bağlamları aşan müdahale gerektiren aşırı ve istisnai büyük olaylar imajı veren Em-Dat veri tabanına kıyasla LA RED 1992 yılında geliştirdiği ölçeği, yöntemi ve nesnesi farklı DesInventar yazılımını kullanarak yerel bir afet veritabanını hayata geçirdi. Yerel odaklı, "küçük afetler" başta, her türlü afeti kapsayan ve minimum ölü sayısı veya hasar miktarı eşiği olmayan, kent ve hatta mahalleler düzeyinde çalışmaya imkân veren bir sayısallaştırma sistemi. Bu ölçeğin seçilmesi, Em-Dat tarafından tercih edilen ulusal düzeyde mümkün olmayan, kırılabilirliği artıran faktörlerin çalışılabileceği anlamına gelir. 2012 yılında, bu veritabanı 23.000'den fazla kayıt yaptı ve çoğu Latin Amerika'da olmak üzere 1914'e kadar uzanan afetler hakkında bilgi sağladı. Em-Dat'ın aksine, olaydan ziyade olayın etkilerine odaklanan DesInventar'ı geliştiren ve kullanan araştırmacılar, afeti "küçük", "sessiz" veya "görünmez" olarak tanımlayarak, afetin temsillerini ve anlayışlarını derinden değiştirdi (Revet, 2020). DesInventar metodolojisi iki modülden oluşur: önceden tanımlanmış alanlar aracılığıyla mekânsal ve zamansal verilerin, olay türlerinin, nedenlerin ve kaynakların girildiği DesInventar modülü ve kolay veritabanı erişimine, etki değişkenleri, olay türleri, nedenler, yerler, tarihler vb. arasındaki detaylı ilişkilerin sorgulanması gibi tabloların, grafiklerin ve tematik haritaların kullanılmasına da imkân veren DesConsultar modülü. Bu afet bilgi sistemi, risk azaltma ve erken uyarı sistemleri geliştirmek için ulusal acil durum kurumları tarafından kullanıldığı gibi BM Afet Riski Azaltma Ofisi'nin (UNISDR) 35 ülkede yaygın risk örüntülerinin analizinin dayanağını oluşturmuş, Avrupa Komisyonu gibi uluslararası ortaklar edinmiştir (Lavell vd., 2013). DesInventar yöntemi son zamanlarda UNISDR tarafından, UNDP yardımıyla DesInventar Sendai adı altında giderek artan sayıda ülkeyle paylaşılacak üzere benimsenmiştir. UNISDR, farklı ülkelerde kamu görevlilerini DesInventar metodolojisini kullanacak şekilde eğiterek Sendai Afet Riski Azaltma Çerçevesinde kaydedilen

ilerlemeleri ölçmek amacıyla belirlenmiş değişkenleri kullanarak bölgesel analizler üretmek için toplanabilecek karşılaştırılabilir veriler üretmeyi umuyor. 2015 yılında 82 ülkede kamu görevlilerine eğitim verilmiş ve 193 imzacı ülkeye ulaşılması hedeflenmiştir (Revet, 2020).

Bununla birlikte, Latin Amerika'daki afet çalışmalarının evrimi, başka yerlerdeki gelişmelerden ayrılamaz. Bazı dönemler, bölgenin başka yerlerde gelişen eğilimleri özümlediğini ve bunlara yanıt verdiğini, diğer zamanlarda ise kıtadaki deneyim ve eğilimlerin öncülük ettiğini göstermektedir. Latin Amerika'daki afet riskinin anlaşılması, uluslararası bir uzmanlar topluluğunun oluşturulmasını içeriyordu. Varlıkları, farklı disiplin türlerinin temsilcileri tarafından ve ayrıca DRR ve DRM alanlarında önde gelen uluslararası kuruluşlar tarafından kabul edildi ve desteklendi. Coğrafyacıların katılımıyla riskin sosyal inşasının daha fazla tanınması sağlandı. Risk ve karar vermenin konumsal itici güçlerinin mekânsal analizi de dahil olmak üzere bölgesel yönetime ilişkin çeşitli anlayışlar sağladılar ve onları destekleyen kavramsal ve ideolojik temalarla ilgilenmeye başladılar. Günümüzde afet riski araştırmalarındaki ilerlemeye rağmen, kıta dünyanın diğer bölgelerine benzer sorunlarla karşı karşıyadır. DRR ve DRM, çevresel bozulma, nüfus artışı, arazi ve kaynaklar üzerindeki baskı, kentleşme süreçleri ve plansız bölgesel yönetim gibi afet riski faktörlerinin ve farklı maruziyet ve kırılganlık boyutlarının açıkça dikkate alınmasını gerektirir, özellikle afet riski yönetişimi ile ilişkili olanlar. Alcántara-Ayala vd., (2015) Latin Amerika'daki akademik afet çalışmaları için gelecek yıllardaki en umut verici senaryoyu dört noktada özetler: Birincisi, müdahale odaklı afet sonrası bir yaklaşımdan, karar verme ve uygulamanın yasal sorumluluğa tabi tutulabileceği bütünleştirici, güvenilir bir DRR gündeminin uygulanmasına yönelik dönüştürücü bir değişimi garanti etmek. İkinci olarak, afet riskine ilişkin bütünleşik ve disiplinler arası araştırmaların teşvik edilmesi, böylece her türden paydaşın katılımı, medyada afetlerin anlaşılmasındaki bir değişiklik de dahil olmak üzere, afet riskinin temel nedenleri ve itici güçlerinin bütüncül bir şekilde anlaşılmasını kolaylaştırabilir. Üçüncüsü, yerel ölçekte politika ve uygulamaların yanı sıra toplulukların katılımının hâkim olduğu çalışmaları desteklemek ve değer vermek. Dördüncüsü, DRR'yi kalkınma planlama, karar verme sürecine ve ekonomik ve sosyal büyümeye entegre etmeye yardımcı olmak.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

LA RED Ağustos 1992'de Karayiplerin sahil kenti Limon'da, Kosta Rika'da yedi ülkeden on beş kişilik bir grup tarafından oluşturuldu. Amaç, kırılganlıklar yaratan neoliberal, kapitalist kalkınma modelini eleştirerek insanların acı çekmesini, ölümünü ve kayıplarını azaltmak için tasarlanmış alternatif bir afet vizyonu geliştirmektir. Bu küçük profesyonel afet bilimciler grubu, mühendislik ve jeolojinin yanı sıra sosyal bilimler de dahil olmak üzere çeşitli disiplin geçmişlerinden gelmelerine rağmen, afet ve afet riski azaltma konusunda kolektif bir sosyal bilim perspektifi sağlamaya çalıştılar. Afetlerin toplumsal olaylar ve kökenlerinin toplumsal olduğu, doğadan değil toplumdan kaynaklandığı teorik perspektifinin gelişimine ivme kazandırdılar. Dahil oldukları kırılganlık paradigmasıyla dünyada son otuz yılda insanların afetler hakkındaki düşüncelerini değiştirdiler. Sosyal, politik ve ekonomik şoklarla neoliberal politikaların yaratıldığı bir coğrafyada afetin "başarısız kalkınma" olarak anlaşılmasında ve insanların kendilerini baskın kalkınma yolunun yarattığı risklerden korumaya yönelik kolektif yerel çabalarının teşvik edilmesinde de öncü bir rol oynadılar. 1970'lerden bu yana "radikal" bir bakış açısıyla geliştirilen afet sosyal bilimleri bilgisiyle politika ortamının şekillendirilmesi ve risklerin ve kırılganlıkların azaltılması için birinci dünyanın baskın, teknokratik görüşüne karşı yeni bir vizyon oluşturdular. Ulusal ve uluslararası alanda afetler konusuna ayrılan fonlara hükmeden çok uluslu şirketlerin, IMF, Dünya Bankası gibi küresel kurumların, yardım kuruluşları, sigorta, finansman ve teknik uzmanlık kuruluşlarının hegemonya kurduğu bir alanda afet olgusunu politikleştirmeye, afet bilimi, politika ve iktidar ilişkilerinde çatlaklar yaratmaya, dönüştürmeye çalıştılar. Sosyal bilimlerin uluslararası afet politikalarına müdahalesinin tarihini yazdılar. Yeni oluşturulan BM Doğal Afet Azaltma Uluslararası On Yıl'ın (IDNDR) yöneliminin henüz belirsiz, ancak "doğal afet"

ibaresindeki ısrarıyla gündemine fiziksel bilim ve teknokratik yaklaşımların hakim olacağı korkularının yoğun olduğu bir zamanda tanıştılar. On Yıl'ın başlarında afet çalışmaları ve yönetimi esas olarak tehlike paradigmasına dayalı ve yer bilimlerinin egemenliği altındaydı. LA RED'in kurucu üyeleri akademi, kalkınma ve çevre STK'ları ve hükümet afet örgütleri de dahil olmak üzere bir dizi profesyonel ve kurumsal kökenden geldi. Hepsi, afet riskinin esasen çarpık veya başarısız ekonomik ve sosyal kalkınmadan kaynaklandığına ve afet riski azaltımının eşitlikçi ve sürdürülebilir kalkınmaya dayanması gerektiğine dair kesin bir inanca sahipti. Afet araştırmasının da kavramsal olarak afet sorununun çözülmemiş bir kalkınma sorunu olarak tanımlandığı bir çerçeveye yerleştirilmesi gerektiğini savunuyorlardı. 1992'den bu yana LA RED, afet risklerini analiz etmenin ve bunlara yanıt vermenin alternatif yollarını arayan binlerce akademisyeni ve uygulayıcıyı doğrudan veya dolaylı olarak kucakladı ve Latin Amerika bölgesinde önemli bir etkiye dönüştü. Onlarca konferans ve seminer düzenledi ve 1993-1998 arasında *Desastres y Sociedad* (Afetler ve Toplum) adlı yeni bir afet dergisi ve onlarca kolektif kitap ve belge yayınladı. Ayrıca risk ve afet analizi ve eğitimi için yeni metodolojiler geliştirdi ve web sitesi (www.desenredando.org) aracılığıyla bölgesel ve dünya çapında on binlerce kişiye ulaştı. Ağ çerçevesinde üretilen kavramlar ve fikirler, özellikle Sivil Savunma kuruluşlarından aktörlere ve memurlara yönelik çok sayıda kurs, çalıştay, konferanslar ve yayınlar aracılığıyla bölgesel düzeyde çok etkili bir şekilde dolaşıma sokuldu. Ayrıca, LA RED araştırmacılarının çalışmaları, Afrika ve Asya'da da yankılar buldu, 1990'larda benzer iki ağın, kardeş örgütün yaratılmasına ilham verdi: Güney Afrika'da Peri-Peri ve Asya'da Duryog Nivaran (Lavell, 2012).

Genel olarak, LA RED'in katkıları, sosyal üretim sistemlerinde kalkınmanın önemini ve afet riski ve afetlerin toplumsal inşasının temel nedenleri olarak sistemler, toprak ve kaynakların yanlış kullanımını tespit etmek üzere Latin Amerika'ya açık bir laboratuvara dönüştürmek için çok şey yaptı. Gelişmiş ülkeler, özellikle Kanada, Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa'daki uluslardan sosyal bilimciler tarafından yürütülen araştırmalarla etkileşen LA RED, Latin Amerika'daki en etkili grup oldu. Sosyal ve doğa bilimlerinin arayüzündeki katkıları, savunuculuk, iş birliği, kıtalar arası entegrasyon, eğitim ve politik eylem ile karakterize edilen bir çerçeve içinde gerçekleştirdi (Lavell vd., 2013). Piers Blaikie, Ian Davis, Terry Cannon, William Tory, Ian Burton, Robert W. Kates ve özellikle Kenneth Hewitt, Ben Wisner ve Anthony Oliver-Smith gibi Kanada, ABD ve Avrupa'dan coğrafyacılar, antropologlar ve afet politik ekolojisinin öncüleri Latin Amerika'daki afet çalışmaları için çok önemli ilham kaynakları oldu. LA RED'in deneyimleri, dünyanın diğer bölgeleri için de çok değerli bilgiler üretti. Ağ afet riski azaltma alanının kapsamlı bir haritası olarak ifade edildi, araştırmacıların ayrı araştırma alanları arasındaki sinerjileri belirlemelerini ve dolayısıyla çabalarını en etkili şekilde nereye hedefleyebilecekleri konusunda yön vermelerini sağladılar. Tüm dinamizmine rağmen, afet çalışmaları gerçekten de disiplinler arası bir bakış açısına odaklanan yeni analiz dizileri içinde açıklamaya bağlıdır: politika oluşturma ve uygulama için bilginin ortak üretimini yoğunlaştırmayı amaçlayan afet riskinin anlaşılmasına yönelik daha bütünlük bir yaklaşım. Son yıllarda, kısmen farklı geçmişlerden gelen çok çeşitli uzmanların afet araştırmalarına girişleriyle katalize edilen birçok yeni hat ortaya çıktı. Bu eğilimlere rağmen, afet araştırmalarında dengesizliğin devam ettiği, tehlikelere ve teknokratik erken uyarı sistemlerine maruz kalan hassas topluluklardan, sürdürülemez uygulamalardan, toprak kullanımından kaynaklanan problemlerden ve mevcut sorunların yanı sıra afet risk yönetim sistemlerinden ziyade tehlikelere ve teknokratik erken uyarı sistemlerine yatırım yapıldığı açıktır. Benzer şekilde, Latin Amerika'da afet riski üzerine bütünlük araştırma, karar verme ve politika oluşturma alanlarına geniş ölçüde dahil edilmemiştir ve afet riski azaltma çalışmalarında yer alan tüm paydaşlar arasında sistematik ağ oluşturma işlemleri de bir bütünlüğün eksikliğinden mustarıdır.

Son dönemde ağ iklim değişikliği ve neoliberal küreselleşme gündemiyle dayatılan ve yaklaşık yüzyıllık afet sosyal bilim bilgisinin sosyal boyutunu yadsıyan, afetlerin kök sebeplerini, kırılabilirliği azaltmayı değil iklim değişikliğine uyum (adaptasyon) kavramı etrafında şekillenen yeni bir düşünce ve politikalar demetini salık veren *dirençlilik* (resilience) perspektifine meydan

okumaya devam etmektedir (Vera-Cortés ve Macías-Medrano, 2020). 1970'lerden bu yana "radikal" bir bakış açısıyla geliştirilen ve 1990'ların başından itibaren ağın dahil olduğu sosyal bilimlerin bilgisinin bugün büyük ölçüde sosyal edimi tekrar terk eden dirençlilik kavramı etrafında güçlü bir şekilde eklemlenen bir düşünce ve politikalar demetinin hizmetine sunulduğu görülmektedir. Sosyal bilimlerin, özellikle 1970 sonrasındaki kırılmalık paradigmasının çabaları, afet sosyal bilim araştırmacılarının ısrarı, afetlerin araştırmasını, politikayı ve uygulamayı değişime zorlarken fen ve mühendislik bilimlerinin "baskın" tehlike paradigması ile sosyal bilimlerin "alternatif" kırılmalık paradigması ve arkalarındaki sosyal güçler arasındaki iktidar mücadelesi hala sürüyor, ama doğa paradigması iklim bilimleri alanından neoliberal dirençlilik söylemiyle özellikle uluslararası kuruluşlardaki hakimiyetini ve uluslararası afet politikalarını belirleme gücünü idame ettirmeye çalışıyor. Neoliberal hegemonya ve iklim değişikliği bağlamında fen bilimleri ve en başta iklim bilimleri, bir kez daha afet gündeminde önemli oyuncular haline geliyor. Afetlerin politik arenasında bir yandan bilimin pozisyonları arasındaki mücadele devam ederken diğer yandan iklim değişikliği ve neoliberal küreselleşme perspektifi aracılığıyla teknik bilimlerin yeniden öne çıktığına tanık oluyoruz. Ve küreselleşmeye ilişkin homojenleştirici söylemlerin aksine, sosyal bilimlerin uluslararası afet politikalarına müdahalesinin tarihi bize bu mücadelenin asla sabit olmadığını ister bilimsel ister politik olsun, afet biliminin de daima toplumsal iktidar ve direniş ilişkilerine içkin olduğunu teyit ediyor. Afet anlayışını yönlendiren hâkim afet ideolojisi toplumsal hayatı biçimlendirdiği gibi afet sosyal bilim araştırmalarını da biçimlendirmeye devam ediyor. Bu araştırma Türkiye'de afet düşüncesi ve araştırmaları alanında apaçık bir şekilde görülen bir eksikliği ortaya koymaktadır: afet sosyal bilim perspektifi (Açıklalın, 2018; Kayaalp ve Aslan, 2018). Bundan sonra yapılması gereken afet sosyal biliminin adının bile geçmediği teolojik ve teknokratik paradigmalardan tahakkümü altındaki Türkiye afet çalışmalarını sosyalleştirmek, yerli literatüre afet ve iktidar ilişkileri farkındalığını arttıracak, afet olgusuna toplumsal eşitsizlikler üzerinden bakan sosyal bilim perspektifini dahil etmektir.

KAYNAKLAR

- Açıklalın, O. (2018). Türkiye'ye İlişkin Sosyal Boyutlu Deprem Yazınına Eleştirel Bir Bakış, *Dirençlilik Dergisi*, 2(2), 85-104.
- Alcántara-Ayala, I. (2019). Time in a Bottle: Challenges to Disaster Studies in Latin America and the Caribbean, *Disasters*, 43 (1), 518-527.
- Alcántara-Ayala I vd., (2015). *Disaster Risks Research and Assessment to Promote Risk Reduction and Management*, Paris: International Council for Science and the International Social Science Council.
- Anderson, M.D. (2011). *Disaster Writing: The Cultural Politics of Catastrophe in Latin America*, Charlottesville ve London: University of Virginia Press.
- Arslan H (2007). *Epistemik Cemaat*, İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Bankoff, G., Hilhorst, D. (2022). *Why Vulnerability Still Matters: The Politics of Disaster Risk Creation*, New York: Routledge.
- Barrios, R.E. (2017). *Governing Affect: Neoliberalism and Disaster Reconstruction*. Lincoln: University of Nebraska Press.
- Blaikie, P., Cannon, T., Davis, I., Wisner, B. (1994). *At Risk: Natural Hazards, People's Vulnerability and Disasters*. New York: Routledge.
- Brenes, A., Marchezini, V., Wisner, B. (2020). Non-Governmental Organizations and Natural Hazard Governance in Latin America and the Caribbean, *Oxford Research Encyclopedia of Natural Hazard Science* (s.1-40), Oxford University Press, <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780199389407.013.333>

- Bourdieu, P. (2018). *Bilimin Toplumsal Kullanımları*, Ankara: Heretik Yayınları.
- Burton, I., Kates, R.W., White, G.F. ([1978] 1992). *The Environment as Hazard*, New York: Oxford University Press.
- Cardona, O.D. (2004). The need for rethinking the concepts of vulnerability and risk from a holistic perspective: a necessary review and criticism for effective risk management, In Bankoff G, Frerks G, Hilhorst D (ed.) *Mapping Vulnerability: Disasters, Development and People*, London: Earthscan.
- Fleck, L., ([1935]1979). *Genesis and Development of a Scientific Fact*, Chicago: University of Chicago Press.
- Foucault, M. (2006). *Hapishanenin Doğuşu*, Ankara: İmge Yayınevi.
- Foucault, M. (1999). *Bilginin Arkeolojisi*, İstanbul: Birey Yayıncılık.
- Gaillard, J.C. (2022). *The Invention of Disaster: Power and Knowledge in Discourses on Hazard and Vulnerability*, London: Routledge.
- García-Acosta, V. (ed.) (2020). *The Anthropology of Disasters in Latin America: State of the Art*, London: Routledge.
- Haas, P.M. (1992). Introduction: Epistemic Communities and International Policy Coordination, *International Organization*, 46, (1), 1-35.
- Hewitt, K. (1997). *Regions of Risk: A Geographical Introduction to Disasters*. Harlow, Essex: Longman.
- Hewitt, K. (1995). Excluded Perspectives in the Social Construction of Disaster, *International Journal of Mass Emergencies and Disasters*. 13(3), 317–339.
- Hewitt, K. (1983). *Interpretations of Calamity: From the Viewpoint of Human Ecology*. Boston: Allen and Unwin.
- Hoffman, S.M., Barrios, R.E. (2020). *Disaster upon Disaster: Exploring the Gap Between Knowledge, Policy, and Practice*, New York: Berghahn Books.
- Kates, R.W. (1971). Natural Hazard in Human Ecological Perspective: Hypotheses and Models, *Economic Geography*. 47(3), 438–451.
- Kayaalp, E., Arslan, O. (2018). Belirsizliğin bilimi: Beklenen İstanbul Depremi ve uzmanlar antropolojisi, *Toplum ve Bilim*, 144, 124-146.
- Kelman, I., Mercer, J., Gaillard, J.C. (2017). *The Routledge Handbook of Disaster Risk Reduction Including Climate Change Adaptation*, London: Routledge.
- Kelman, I., Gaillard, J.C., Lewis, J., Mercer, J. (2016). Learning from the history of disaster vulnerability and resilience research and practice for climate change. *Natural Hazards*, 82, 129–143.
- Kuhn, T.S. (1995). *Bilimsel Devrimlerin Yapısı*, İstanbul: Alan Yayıncılık.
- Lavell, A. (2017). Preface, In Marchezini V, Wisner B, Londe LR, Saito SM (ed.) (2017) *Reduction of Vulnerability to Disasters: From Knowledge to Action*, São Carlos: RiMa Editora.
- Lavell, A., Maskrey, A. (2014). The Future of Disaster Risk Management, *Environmental Hazards*. 13(4), 267–280.
- Lavell, A., Brenes, A., Girot, P. (2013). The role of LA RED in Disaster Risk Management in Latin America, *World Social Science Report 2013*, UNESCO.

- Lavell, A. (2012). LA RED: A Pioneering Research and Action Network in Latin America, In Wisner B, Gaillard JC, Kelman I (ed.), *The Routledge Handbook of Hazards and Disaster Risk Reduction*, London: Routledge.
- Marchezini, V., Wisner, B., Londe, L.R., Saito, S.M. (ed.) (2017). *Reduction of Vulnerability to Disasters: From Knowledge to Action*, São Carlos: RiMa Editora.
- Maskrey, A. (ed.) (1993). *Los Desastres No Son Naturales*, Bogotá: LA RED–Tercer Mundo Editores.
- Maskrey, A. (1989). *Disaster mitigation: A community-based Approach*, Oxford: Oxfam.
- O'Keefe, P., Westgate, K., Wisner, B. (1976). Taking the naturalness out of natural disasters, *Nature*, 260 (5552), 566–567.
- Oliver-Smith, A. (2020). Prologue, In García-Acosta V (ed.) (2020) *The Anthropology of Disasters in Latin America: State of the Art*, London: Routledge.
- Oliver-Smith, A. (2002). Theorizing Disasters: Nature, Power, and Culture? In Hoffman SM, Oliver-Smith A (ed.) *Catastrophe and Culture: The Anthropology of Disaster*. School of American Research Press, Santa Fe, NM. 23–47.
- Oliver-Smith, A. (1995). Peru's five-hundred-year earthquake: Vulnerability in historical context. In Varley A, (ed.), *Disasters, Development and Environment*, Chichester, U.K.: John Wiley.
- Oliver-Smith A, Alcántara-Ayala, I., Burton, I., Lavell, A. (2016). *Forensic Investigations of Disasters (FORIN): A Conceptual Framework and Guide to Research*, Beijing: Integrated Research on Disaster Risk.
- Oliver-Smith, A., Alcántara-Ayala, I., Burto, I., Lavell, A. (2017). The social construction of disaster risk: seeking root causes, *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 22, 469–474.
- Revet, S. (2020) *Disasterland: An Ethnography of the International Disaster Community*, Cham: Springer International Publishing.
- Vera-Cortés, G., Macías-Medrano, J.M. (ed.) (2020). *Disasters and Neoliberalism: Different Expressions of Social Vulnerability*, Switzerland: Springer.
- Westcoat, J.L. (2015). Risk, hazards and vulnerability, In Perreault T, Bridge G ve McCarthy J (ed.), *The Routledge Handbook of Political Ecology*, London: Routledge.
- White, G. (1974). *Natural Hazards: Local, National, Global*. Oxford: Oxford University Press.
- Wisner, B. (2015). Speaking Truth to Power: A personal account of activist political ecology. In Perreault T, Bridge G ve McCarthy J (ed.), *The Routledge Handbook of Political Ecology*, London: Routledge.
- Wisner, B., Gaillard, J.C., Kelman, I. (ed.) (2012). *The Routledge Handbook of Hazards and Disaster Risk Reduction*, London: Routledge.
- Wisner, B., Blaikie, P., Cannon, T., Davis, I. (2004). *At Risk: Natural Hazards People's Vulnerability and Disasters*, New York: Routledge.
- Wisner, B., O'Keefe, P., Westgate, K. (1977). Global System and Local Disasters: The Untapped Power of Peoples Science, *Disasters*, 1 (1), 47-57.